



**Antiosiander, sive Apologia Christiana simul & necessaria, : in
qua tum Helveticae Ecclesiae, & quae cum iis in Fidei
Confessione consentiunt, tum etiam earum vera de S. Domini
Nostri Jesu Christi Coena sententia defenditur adversus
injustam Lucae Osiandri condemnationem,**

<https://hdl.handle.net/1874/454600>

see
ANTIOSIANDER, ⁴

S I V E

A P O L O G I A C H R I S T I A N A
simul & necessaria, in qua tum Helueticæ Ec-
clesiæ, & quæ cum iis in Fidei Confessione con-
sentiunt: tum etiam earum vera de S. Domini
Nostri I E S U C H R I S T I Cœna sententia
defenditur aduersus iniustam Lucæ Osiandri
condemnationem,

Per Lambertum Danaum.

Hieronymus.

Nolo in suspitione hereseos quenguam esse patientem.



GENEVÆ,

APVD EVSTATHIVM VIGNON,

clo. lo. LXXX.



ANTIOSIANDER,

SIVE

APOLOGIA CHRISTIANA

simul & necessaria, in qua tum Helveticæ Ecclesiæ, & quæ cum iis in Fidei Confessione consentiunt: tum etiam earum vera de S. Domini Nostri IESU CHRISTI Cœna sententia defenditur aduersus iniustam Luca Osiandri condemnationem.



QUANTO magis ea est veritatis vis, ut ad se tuendam singulos mortales, imprimis autem Christianum nomen professos, facile pelliciat: mirabuntur tamen omnes, Luca Osiander, quid causæ sit, quamobrem non modò certamè illud inter Sturmium & Pappum iam extinctum renouare uolueris: sed etiam cedenti Pappo ipse succenturiator accesseris. Neque .n. vel in Pappo (quem tu tantopere laudas) parum virium ad se defendendum fuisse quisquam ex tuo testimonio existimabit: vel quicquã nouum ad hanc causam toties iam victam perorandam tibi in mētem venisse ex tuis

A.ij.

scriptis iudicabit. Itaque vtrum ambitioni
 potius, an alij animi morbo tuum hoc ce-
 ptum tribuēdum sit, ipse videris: certē qui
 tuum libellum diligentius perpenderunt,
 hoc facile agnoscunt, nostras omnes Ec-
 clesias per latus optimi illius & senis, & vi-
 ri Ioannis Sturmij atrocissimē abs te peti.
 Sed huiusmodi nimirum ingenij tui speci-
 men edere cupiebas, ne Andream Osiandro
 dissimilis esses, vel eo, iuxta vetus illud
καὶ κότερον κακόν ᾧδεν, melior fortasse vide-
 reris. Ego verò, quide re ipsa potius, quàm
 de personis, id est, vel de te ipso, vel de Io-
 anne Sturmio, vel de alio quopiam in hac
 pro nostris Ecclesiis Apologia dicturus sū,
 verū de S. Domini cœna dogmatis, quod
 nos sequimur, patrocinium tantum susci-
 piam, atque adeò rem ipsam statim aggre-
 diar, si prius demonstraero quid mihi in
 tuo scripto refutandum sumpserim: quid
 autē viro illi doctissimo, clarissimòque ce-
 lesterrimæ Academiae *Argentinensis* Re-
 ctori, præstantissimo *D. Ioanni Sturmio* re-
 liquerim, vt sit ad tuum illud scriptum ac-
 commodata nostra responsio. Nam quod
 de Ioannis Pappi summa eruditione præ-
 dicas, eiusmodi est, vt ex illius ipsius scri-
 ptis melius refutari, quàm tua illa laude, &
 assen-

assentatione confirmari possit: Quinetiam
 in hac tua Pappi prædicatione illud verè
 præstas quod dicitur, *Mit uò muli scabunt.*
 Sed ad rem ipsam, vt dixi, *ostendit*
 sup. *Famosissimi* igitur illius tui libelli par-
 tes tres obseruasse mihi videor; Luca Osi-
 ander: Vnam, in qua de damnatione ho-
 strarum, id est, orthodoxarum, quæ ybique
 terrarum diffusa sunt, Ecclesiarum legis,
 quam in Nouo quodam nouæ doctrinæ
 corpore à sex vestris, conscripto fieri ne-
 gas, quantumuis doctrinam ipsam (quæ in
 illis Ecclesiis palàm ac publicè communi
 omnium cōsentu docetur, ac defenditur)
 tanquam à vero aberrante tempore illi damnaue-
 rint. Altera pars est ea, in qua de ipso no-
 stro dogmate disputas, quòd ybiquitati seu
 ybique præsentia corporis Christi à vobis
 inuestæ opponitur. Tertia denique est ea,
 in qua tu mirum *dixisti* *et* *tristissimum*, id est,
 alienæ vitæ grauissimum censor *Saurium*
 Sturmio, qualis sit, tanquam in speculo tan-
 dem ostendis. Nos igitur duas priores dum
 taxat tui libelli partes examinabimus. Ter-
 tiam autem omittemus, quæ cum tota in
 maledicendo posita sit, vt inam te ipsum il-
 lius fati pudeat, quam vt unquæ videatis
 an quendam tui libelli velut angulum de-

*Osiandrici ser-
 pti scopus, et
 partitio.*

*Osiander, suæ
 ipse maledi-
 centiam pro-
 ficit.*

trufisse: tamen per singulas non modò pagellas, sed etiam pagellarum sententias fusa apparet. Hanc igitur postremam libelli tui partem Sturmio relinquã, cuius vita illa prælarè in luce hominum, atque in mediã ipsa Dei Ecclesia per septuaginta iam annos acta, tot præstantissimis hominum omnis ordinis & generis testimoniis collaudata, tot illustrissimorum, & Germaniæ, & Galliæ, & Angliæ Principum (quibus placuisse certè, Ofiander, non vltima quædam laus est) tot, inquam, publicis, priuatisque laudibus ornata, faciliè tuas calumnias refutat. Ipse Sturmius pro se dicet, Orator optimus, quam tu eius laudem cùm cæteras omnes magnã inuidiã sic illi detraheres, vt penè ne in subselliis quidè Grammaticellorum locum ei velles relictum, agnoscere tamen coactus es. Sed illud tamen te obiter, Luca Ofiander, monebo, omnibus, qui Antisturmium tuum legerunt, istud cum primis mirum esse visum, quod abs te temeritatis accusetur Sturmius, quasi præter boni viri officium, & præter exempla vetustorum Christianorum huius causæ patrocinium suscepit. Egregia sanè hominis Christiani accusatio, & magnum scelus, quòd vir Christianus

*Ioannes
Sturmius Ar
gentinensis
Academiæ
Rector, vir
qualis, &
quauis.*

*Calumniarũ
Luca Ofiander in
Ioannem Sturmium
absterfio &
depulsio.*

nus Christi Seruatoris, Regis, & Domini
 fui, atque etiam omnium nostrum Dei sa-
 cratissimam doctrinam, pro mensura doni
 accepti, tueri sit ausus! Nonne ex præce-
 pto Petri id fieri oportuit? Nonne fidei sug-
 rationem quemlibet Christianum redde-
 re necesse est, seu voce, seu etiam, quum o-
 pus est, scriptis? An verò omnes, præter te
 vnum, mutos & pisces esse voles, Ostan-
 der? Vobis veritatem oppugnare licebit,
 nobis autem eam propugnare minimè cō-
 cedendum est, quò sit facilius vestra ad-
 uersus non repugnantes victoria? Quid i-
 gitur peccauit vir Christianus, qui in tan-
 tis Ecclesiarum Germanicarū distractio-
 nibus & morbis, pro suo in Ecclesiam Dei
 studio, remedium afferre tētavit? Nam vt
 Apolos illum prætermittam, qui cū mi-
 nimè esset ex duodecim Apostolis vnus,
 tamen constanter pro Euangelij doctrina
 disseruit (adeò vt epistola ad Hebræos scri-
 pta eius esse fortasse videri possit) propte-
 reaque summopere ab ipso Dei spiritu lau-
 datur: vt Aquilam & Priscillam omittam,
 quos tamen Paulus *συνεργῆς* appellat: vt
 Andronicum & Iuniam, quos Paulus ait
 fuisse insignes inter Apostolos: quis nescit
 (si modò primis labris historiam Ecclesia-

1. Petri. 4.

Actor. 18.

v. 24.

1. Cor. 16.

v. 12.

Act. 18. v.

2. 6.

Rom. 16. v. 3.

1. Cor. 13. v.

19.

fticam attingit.) cuiusvis ordinis doctos viros Christianos contra Hæreticos pro fide Christiana pugnaſſe, etiam editis ſcriptis? Ariſtides ille, qui (ut ſcribit Hieronymus) profeſſione Philoſophus fuit, Adriano Imperatori fidei Chriſtianæ Apologiam obtulit. Poſt Ariſtidem Juſtinus Martyr etiã & ipſe Philoſophus contra Thryphonem Iudæum hominem, de religione Chriſtiana ſcripſit: idem Antonino Imperatori duplicem Apologiam nuncupavit: Rhodon quoque minimè Theologiam profeſſus, tamen contra Marcionitas præclarum atque vtile Eccleſiæ opus edidit. Quid Agrippam cognomento Caſtorem? Quid Athenagoram? quid Apollonium utrumque commemorem, qui, quanvis alias artes profiterentur, Chriſtianorum tamen monumentis celebrantur & nobis imitandi proponuntur, quòd Chriſtiani de dogmate Chriſtiano veriſſimè, piſſimèque ſcripſerint? Et quoniam omnium veſtrum in bonis artibus Præceptorem *Sturmiura* ad Grammaticos & Rhetores relegaſti: ecce tibi ex Grammaticis, Oſiander, & Rhetoribus Arnobium, Minutium, & Lactantium, qui, vel à te ipſo laudabuntur, quòd pro fide Chriſti luculenta ſcripta ediderunt.

Hieronymus
in catalogo
ſcriptorum.
Euseb. lib. 4.
Hiſtor. Eccle.
cap. 3.

runt. Scripsit temporibus Augustini pro
 suæ sectæ defensione Cresconius quidam
 professione Grammaticus. Cresconio re-
 spondit Augustinus, neque ei vitio vertit,
 quòd cùm esset alterius professionis, tamē
 Christianus de Christiana fide scripsisset, si
 modò verè scripsisset. Neq; .n. quis dicat,
 sed quid dicatur, ait idē Augustinus, ani-
 maduertendū est. Nā et si in Ecclesia Dei
 nō sūt oēs vel Doctores, vel Prophetæ: ta-
 mē quæ tua ista est, quæso, tyrannis aut in-
 uidentia, nolle prolatū esse, si quid à Do-
 mino Deo aliis relatū est, quod ipse igno-
 res, & quod ille ex Dei verbo te docere
 possit: Et vt vetera illa exempla prætermi-
 tam, quis nescit nostro hōc seculo rena-
 scēte Ecclesia, Ioachimū Vadianum, Io-
 achimū Camerarium, & alios plerosque,
 alias omnino, quàm Theologiam artem
 professos, de religione Christiana felici-
 ter, vtiliterque scripsisse? Præterea vt quā-
 uis hæc causa non satis valeat, necessa-
 riis causis adductus Sturmīus Pappo iura
 Academiæ omnia violanti sese pro ratio-
 ne muneris, vtpote Rector (non autem, vt
 tu iniuriosè vocas, Dictator) opposuit,
 quemadmodum in illo suo triplici Anti-
 pappo eruditissimo scripto Sturmīus ve-

rissimè demonstraui. Neque etiam aduersarij insolentia passa est illum placidè hâc causam agere, sed in publicum theatrum & certamen etiam inuitum illum pertraxit. Peccauit-ne ergo, quia veritatem doctrinæ Christi defendit? Pacem Ecclesiarû conseruauit: & muneris sibi à Rep. iam pridem demandati dignitatem retinuit: Argentinensîsq. scholæ iura, ac tranquillitatem forti, constantique animo ipse vir senex contra nouorum Theologorum, tâquam adolescentum oratorum, furorem tutatus est? Maacte potius virtute, *Sturmi*, illud tuum generosum & verè heroicum pectus, illum senilem quidem, sed inuictû animum his perturbatoribus, tanquam fortissimus & Cato & Cocles hostibus istis Hetruscis in vestram Remp. irrumpentibus obiice: Christianam charitatem pro viribus, quemadmodum facis, tuere. Nam quod Lucas Osiander facinus indignum putat, Ioannem Sturmium, qui minimè pastoris doctorisque Theologici munus profiteretur: tamen pro fidei doctrina, & veritate contra discipulum Pappum esse scribere ausum, Ecquis mortalium vel scelus, vel etiam reprehendendum vnquam existimet? Imo verò non summopere laudandum

dandum atque prædicandum iudicet?

Accedam igitur ad illa duo tui libelli capita, quæ confutanda suscepi. Quid ergo in tuo illo Antisturmio tibi velis, age, iam placidè inter nos, si id facere potes, mihi Oslander, quæramus. Prima tua aduersus Sturmium disputatio est de nostrarum orthodoxarum Ecclesiarum, Gallicarum, Anglicarum, Scoticarum, Belgicarum, Polonicarum, Rheticarum, Helueticarum, Hispanicarum, & Italicarum, quæ adhuc latent, damnatione. In qua quæstione aduersus te, tuæque vbiuitatis socios septem viros, tria hæc vberrimis, atque solidissimis argumentis Ioannes Sturmius probavit, quod nos nunc quoque, Deo dante, demonstrabimus. Primum quidem vos non posse: secundum autem vos eosdem non debere damnare nostras Ecclesias. Tertium denique quum vos eas in nouo illo Nouæ vestræ doctrinæ corpore cõdemnastis, nequaquam legitimè id fecisse. Et quoniã quæ à Ioanne Palmerio paucis antè mensibus edita est *Nullitatis protestatio* aduersus illud idè Nouæ vestræ doctrinæ corpus varias causas ostēdit, propter quas nullo modo legitimū esse possit huiusmodi vestrum contra nos Iudicium, quibus etiam suas

*Prima pars
Oslandrici
scripti.*

*Oslander dā-
nat prima
parte sui An-
tisturmij om-
nes Ortho-
doxas Dei
Ecclesias.*

*Tria capita
disputationis
sturmij ad-
uersus con-
demnationē
à Pappo sa-
ctam.*

*Quid verbis
damnandi
intelligat ex
Pappi The-
sibus Lucas
Oslander.*

Sturmius adiecit, nos intra earum fines
 consistemus, quas tu magno labore cōfu-
 tare conatus es. Idcirco igitur negas te
 damnare nostras Ecclesias, quoniam non
 ut Magistratui tradamur puniendi: sed
 duntaxat ut iudicemur fugiendi nos dam-
 natis, id est, ut nostrum dogma falsum &
 labefactans fidei Christianæ fundamentū,
 ac propterea perniciosum esse intelligen-
 tur. In summa vis non ipsas personas no-
 stras à vobis condemnari, sed dogma no-
 strum duntaxat. Præclarè sanè & subtili-
 ter. Quasi verò quod à vobis fieri negatis,
 non sit ex vestra illa sentētia in nos condē-
 natoria omnino consequens & necessa-
 rium. Quis enim hæresin vnquam damna-
 uit vllam, ut ipsa per se hæresis, tanquam
 Chimæra quædam per se & extra subie-
 ctum, id est, extra hominem & personam
 hæreticam subsistens damnata censeretur?
 Ecquod vnquam vetus, recēsvē Conciliū
 hæresin anathemate ferit, nisi ut perso-
 næ, id est, homines ipsi, qui eam sequeban-
 tur, ac tuebantur, damnati quoque intel-
 ligerentur? Quasi verò Arianismus in ab-
 stracta quadam cogitatione primo illo Ni-
 ceno concilio à 318 patribus fuerit dam-
 natus: & non ipsi qui tunc permanebant,
 vel

*Doctrinam
 Ecclesiarum
 damnari non
 posse, quin
 ipse quoque
 Ecclesie dam-
 nentur, &
 persona, que
 in illis Ec-
 clesiis sunt,
 eamque do-
 ctinam re-
 tinent,*

vel qui postea futuri erant Ariani? Aut
 quasi qui postea sequutus est, Eutychniani-
 mus: aut qui Arianismum præcesserat, Sa-
 bellianismus, absq. personis, hoc est, absque
 hominibus ipsis, qui istos errores profite-
 antur, esse queat? Quæ est igitur ista in-
 genij acies tam subtilis, vt accidens sine
 substantia & subiecto esse ac subsistere
 posse fingat? Ista sunt meræ nugæ.
 Nam inter sese sic nexu indissolubili con-
 iuncta sunt ista duo, vt qui hæresin aut er-
 rorem aliquem damnat, is eodem modo
 eadêmque sententia personas ipsas ita
 sentientes condemnet, ac eodem telo fe-
 riat. Et quid aliud palàm agitis, quàm ex pul-
 pito nihil penè aliud, quàm Zuinglianos, &
 Calvinianos tonatis? Quid vester ille Mar-
 bacchius postremo suo scripto nonne Cal-
 uinum apertè impetit? Nec verò illius
 nostræ sententiæ cõfirmatio meliùs, quàm
 ex ipso D. nostri Iesu Christi exemplo pe-
 ri potest. An non malum & peccatum dũ-
 taxat, vt non simul malos, & peccatores
 ipsos eadem sententiã cõplectatur & con-
 demnet? Lege vetus, lege nouum testa-
 mētum, vbi tuam distinctionem, Osiãder,
 inuenies? Certè nemo vnquàm tam sto-
 lidus Iudex fuit, nulla lex tam inepta, quæ

adulterium ipsum duntaxat, & non adulteros: furtum non fures: homicidium non homicidas: hæresin non etiam hæreticos, eadem vi & mente verborum comprehendere. Itaque Christiani Imperatores sapientissimi, qui vel synodis piis ipsi interfuerunt: vel eas ex ipsorum Patrum sententia confirmarunt, vna eademque sententia, & hæreses, & personas ipsas hæresin defendentes (tanquam res inseparabiles) edictis suis sint complexi. Id quod vel ex iis legibus satis intelligi potest, quæ tum à Constantino Magno in Arianorum, Marcionitarum & Valentinianorum hæresin editæ sunt: tum ab Arcadio & Theodosio Valentiniano, & aliis deinceps Imp. in Donatistas, in eosdem Arianos, Eutychnianos, & alia huiusmodi hominum monstræ sunt scriptæ. Nicenum ipsum Concilium, quod verissimum Ecclesiasticæ damnationis exemplar est, sic ait, *Eos autem, qui dicunt, erat tempus quando non erat, & antequam nasceretur non erat, &c. Anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia. Chalcedonense concilium, Act. 1. Ex Ephesina synodo repetita sic quoque ait, Eos autem, qui audent fidem aliam proferre, &c. si Clerici sint aut Episcopi alienos à Clericatu*

*Enseb. lib. 3.
de vita Con-
stan. L. Cun-
cti & L. A-
riani Codice
de heret. &
Manich. To.
1. Conc. Ruff.
lib. 1. hist. ca.
6. Hylarius
in synodis.*

*Tomo 1. Con-
ciliorum.*

Episcopatu decreuit sancta & magna synodus. Quid Constantinopolitanum, quid Ephesinum, quid cætera citem, ubi hæretici potius ipsi .i. personæ, quàm hæreses & dogmata in abstracto damnantur? Denique audiamus Cyrillum ipsum, qui plurimis synodis & Ecclesiasticis damnationibus interfuit, imo etiã Ephesinæ præfuit. Ille enim sic in Ioanne Euang. lib. 4. scribit, *Qui prauitatem ipsam vituperat, illos reprehendit qui prauisunt.* Quæ igitur noua est ista fraus, & dialectica, & Pappiana vel Osiandrica diuulsio rerum quæ diuelli non possunt, vt hæreses damnentur, neque tamen eius sententiæ sectatores attingi eodem telo videantur? Meum dogma profligetur publicâ Ecclesiæ voce: ipse tamen, (qui illud & tueor, & foueo, & profiteor) pulcher, bonus, sanus, minimèque damnatus intelligar? Nostrarum Ecclesiarum publica fides, & confessio ab istis condemnetur: ipsæ tamen Ecclesiæ sinceræ videantur, & ab iisdem intactæ, minimèque damnatæ censeantur? Quæ tu noua es Sphinx, Osiander, qui nobis hæc dogmata & gryphos proponas? Ex qua Germaniæ parte prodis, vt nobis tam inauditum quidpiam proferas? Distinguunt quidê Patres, quum aduersus Marcionitas & Manichæos de

Tertull. in
lib. de idola.

August.
tract. 43. in
Enarg. 10^a.

1. Timot. 1. 7.
20.
2. Timot. 12.
vers. 17.

peccato & malo disputant, inter hominū
malorum vitium, & eorundem naturam,
quoniam hominis vitium est actio natu-
ræ ipsi (quæ à Deo pura primūm creata
est) superueniens. Itaque quanquam vitium
in malis & sceleratis hominibus damnant,
humanam tamen ipsam naturam, eiusque
authorem Deum nequaquam, vt quidpiā
malum, condemnāt. Sed quid ista Patrum
distinctio ad tuam illam ineptissimam, at-
que ἀνουσιατον distinctionem facit, vt no-
strarum Ecclesiarum publica confessio he-
retica, & fugienda à te tuisque censeatur,
nostre Ecclesie non item? Longè sanè ali-
ter Paulus, qui quēadmodū Phileti & Hy-
menei errores damnat: sic ipsas quoq. co-
rum personas, vt ita dicam .i. ipsum quoq.
& Philetum, & Hymeneum eadem sen-
tentia & eodem fulmine percuti à se do-
cet, & vtrumque ab omnibus Ecclesiis fu-
giendum & Phileti errorem, & Philetum
ipsum. Quis enim ista tam coniugata à se-
se distrahere, ac diuellere potest, heresin &
hereticum? Quis pestem, sed non pestilen-
tiosos: quis perniciem, & non pernicio-
sos (quoniam & nos quoque, nostrumque
dogma sic nominas.) quoque homines fu-
gere docetur? Quàm ista, quęso, sunt ab-
surda.

furda. Itaq; quę distinctio à vestris & in the-
 sibus Pappi probata, & in præfatione Noui
 illius Nouæ vestrę doctrinæ corporis repe-
 tita, & hîc à te recocta est, ea prorsus inane
αποστολὴν esse apparet, Idque vel Andrea
 Pouchenio (qui è tua sodalitate est) teste
 locupletissimo. Ergo id facitis ex magno
 astu, vt simplicibus & pacis amantibus ho-
 minibus imponatis, qui vestras istas con-
 demnatorias sententias, censoriasque no-
 tas prorsus improbāt, velut incēdij Eccle-
 siarū distractionisq; irrecōciliabilis semina.

Quanquam vtinam, Osiander, tu vera di-
 ceres, neque contra tuam istam orationem
 tuum collegarūque tuorum & factum &
 conscientia apertè testaretur. Nam si
 dogma tantum, & non personas persequi-
 mini, cur tot viros pientissimos, benè de
 Rep. Christiana meritos, addo etiam præ-
 ceptores vestros, ex suis sedibus in exilium
 pepulistis? Vnde illa tot Academiarum
 Germanicarum solitudo? vnde tot studio-
 sorū gemitus, præceptores suos optimos
 & doctissimos viros requirentium? vnde
 tāta priuatarum scholarum hodie in Ger-
 mania vestra vastitas? Neq; quum hæc di-
 co, illos propriè accuso, quorum bonitate
 & facilitate iampridē abutimini: sed vos,

*Osiander &
 socij re ipsa
 personas ipsas
 quarum do-
 gma da-
 mnant, per-
 sequuntur &
 in exilium
 agunt.*

vos,inquã,istorum omnium malorum auctores coram Deo & hominibus accuso, proculdubio tandem istius in Ecclesia tam nefandè vsurpatæ tyrannidis rationè reddituros. Sed age, vt ipsum nudum dogma damnari aliquando possit, videamus quo iure istud nunc à vobis sit factum, fieri enim non debuisse Sturmius verissimè contendit. Primùm igitur hoc affert Sturmius, Nos à vobis, qui Lutherani dici vultis, minimè damnari posse, ne cùm in verbis potiùs quàm in rebus ipsis vtrique dissentiamus, vos ipsos eadem condemnatione inuoluatis, qua nos nostrumque dogma cõdemnatis. Eorum enim, qui primi hanc de verborum in Cœna Domini interpretatione quæstionem mouerunt, huiusmodi ratio tum loquendi, tum scribendi fuit (quoniam suas phrasas quisque retinere maluit, quàm alteri cedere) vt verbis potiùs, quàm re dissentirent. Quales primi illi Lutherus, Zuinglius, & Oecolampadius fuerunt, de quibus Sturmius loquitur. Id quod cùm ex colloquio Marpurgensi apparet, tum ex iis literis quas ipsi vtrò citroque dederunt, quásque etiam Lutherus ipse ad amplissimum Senatam, & Ecclesiã Tigurinam disertissimè scripsit. Fateretur enim

Stander & socij non possunt damnare nostras Ecclesias, quin suos præceptores, & Lutherum ipsam eadem sententiã condemnent.

enim ingenuè facillimè de toto hoc negotio inter sese (si modò vocabula quædam vel semouerentur, vel lenirentur) conuenire posse. hoc Melanthon, hoc Bucerus, hoc Sturmus, hoc Capito, hoc Calvinus (qui omnes illius contemporanei fuerunt) ex ipsis vtriusque partis scriptis liquido comprobant. Extat sanè inter Epistolas Caluini confessio Fidei pag. 289. à Farello, Caluino, & Vireto Helueticarum Ecclesiarum fidelissimis pastoribus cõmuni cõsensu edita, cui apertissimè Bucerus, atque Capito subscripserunt. Est inter Oecolampadij viri eruditissimi epistolas pulcherrima disputatio, ex qua non de re ipsa Sacramenti, sed de modo tantum præsentia carnis Christi in Cœna Domini dissidium esse inter se & Lutherum apertè cõfiteretur. Libellus nuper ab Ambrosio Volffio viro vnde quaque doctissimo editus est, qui inscribitur, *De confessione Augustana*, vbi concordia M. Lutheri cùm M. Bucero & Helueticis Ecclesiis luce ipsa meridiana clariùs demonstratur. Atque hæc omnia nunc breuiùs, Osiander, recito, quoniã locos annotasse, & indicasse bonis viris satis est: & eadem repetere, atque transcribere velle nihil aliud esset, quàm telam, quod

Lutherum ab
Oecolampadio
& Helueticis
non in re, sed
in verbis tantum
dissensisse.

pag. 9.

aiunt, Penelopes retexere, & molestâ repetitione hominû ingenia enecare. Quid igitur contra tam apertam veritatem vel fingere potuit Osiander? Respondet non quidem de Luthero, & Zuinglio & primis illis huius cõtrouersiaë disceptatoribus, sed de se & suis, nimirû à suis aucta esse postea hæc disputationum capita. Id quod nec ipse quoq; Pappus in respõsione ad Ioannem Sturmium priore diffitetur. Et certè sic euenisse fatemur. Sed vnde tamen hoc malum exortum est, nisi à vobis nouas in dies tuendæ vestræ doctrinæ rationes cõminiscentibus? Nam & *Vbiquitas* corporis Christi (de qua aliquid feruore disputationis dixerat Lutherus, ita quidem vt nominatim, teste etiam ipso Pouchenio, quaestionem de *Vbiquitate* minimè mouendam esse testaretur) vt noua quædam Regina in lucem, & folium à vobis authore Brentio euecta est, & Ascensio Christi in cælum in ipsius corporis Christi disparitionem duntaxat & euanescentiam inter hæc inferiores mundi nubes transformata est: & eiusdem Christi sessio ad dextram patris cum vnionis hypostaticæ articulo confusa est. Corpus denique illud Domini nostri Iesus Christi glorificatû in tertium quod-

Discordia capita aucta esse à recentioribus, quæ inter primos ipsos cõtrouersiaë authores minimè erat cõtrouersa.

quoddam maiestatici corporis genus veteri Ecclesiae orthodoxae prorsus inauditum commutatū est. Ita nimirum foecundus est error, & qui parvus erat à principio tādē nimis altercationibus vestris euasit ingens & immane monstrum: Sic aucta sunt igitur dissidia: sic est & in rebus & in verbis orta dissensio inter recentiores, quae de rebus ipsis nulla prorsus inter primos istos huius controuersiae disceptatores fuerat. Negat ergo Osiander de sola verborum formula in Coena Domini explicanda inter nos cōtrouersiam iam versari: sed de rebus ipsis potius agi. *Quod de Coena Domini Cingliani* (sic enim iste, ut se oblectaret, nos vocat) *differunt & splendidus ac magnificis verbis affirmant in Coena Domini reuera corpore & sanguine Christi pasci animas nostras ad vitam aeternam in eo quidem nostras phrases imitantur, ut idē cum nobis sentire videantur: quod tamen nō de sacramentali manducatione, uti nos: sed de spirituali tantū intelligunt.* Atque ut quā duae manducationes istae inter se diuersae sint & dissimiles, doceat, verbosam de utroque manducationis genere disputationē pag. 7. 8. 9. & 10. instituit. Denique ita utramque inter se committit, ut vna cum altera nun-

I
Argumentū
Osiandri, ut
probet nos in
re ipsa à Lu-
thero, verif-
que Luthera-
nis dissenti-
re.

Pag. II.

quam consentire possit. Eius igitur sententiam paucis complectar. Spiritualem corporis Christi manducationem definitam esse, quæ fit semper extra Sacramentorum, id est signorum usum: sed sola fide. De hac Ioan. 6. agit Christus, *quæ nihil aliud est, ait Osiander, quàm credere.* Hanc Spiritualem māducationem, & omnibus, & semper & quouis tēpore fieri debere atque etiam necessariam esse concedit. Denique semper quoque esse salutarem: dixit enim Christus de hac Spirituali manducatione, *Qui edit carnem meam & bibit meum sanguinem habet vitā æternam: item, In me manet, & ego in eo.* Sacramentalem verò manducationem carnis Christi in sacra Cœna neque semper, neque omnibus necessariam, neque item cuius sumentis salutarem esse. Quidam enim Cœnam Domini ad iudicium sumere, ait Paulus. Hæc igitur est brevis longæ illius Osiandri orationis summa, ut ostendat nostram confessionem ab eorum dogmate, in sancta Cœna Domini nō in verbis tantum, sed in rebus ipsis dissentire. Hoc autem totum quale sit perpēdamus. Primū in superiori Spirituales māducationis definitione hoc vitiosè ab Osiandro scriptum est, *spiritualiter man-*

manducare carnem Christi, & bibere ipsius sanguinem nihil esse, quàm in ipsum credere.

Causam enim instrumentalem cum illius effectu manifestè confundit, quod in accurata rei alicuius definitione, & explanatione minimè ferendum est. Dixit quidem

Spiritualis manducatio non rectè definitur ab Osiandro. Prima ratio.

Augustinus de hac ipsa Spirituali manducatione agens *ut quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti*, quod iste fortasse in animo habuit cum illa sua scriberet:

Augusti. in lib. de Remed. Penitent.

sed non perspexit homo iste præceptis, ab Augustino ipso his verbis, fidem ut causam: māducationem verò ipsam Spiritualem ut effectum inter se conferri, & collocari. Alioqui si *credere & manducare* vna & eadem res esset ex Augustini mente, quid hac oratione fuerit ineptius, *Crede & manducaſti. i. Manduca & manducaſti*. Nam credere in Christum, & edere Christum vel carnem eius, inter se tanquam prius & posterius differunt: sicuti ad Christum venire, & Christum bibere. Præcedit enim accessus & apprehensio, quã sequitur portio & manducatio. Ergo fide Christum prius recipimus ut habitet ipse in nobis, siamúsque ipsius viux carnis & sanguinis participes, adeoque vnum cum ipso. Ex quo fit, ut ipsa Spirituality manducatio car-

nis Christi sit opus ac effectum fidei, non autem ipsa in Christum fides. Itaque notatione definitioneque aliud est spiritualis manducatio, quàm credere in Christum. Quod tamen nondum fortasse perceperat Oliander. Secundo verò loco negamus à nobis illa duo manducationis genera inter se confundi. Atque nostræ sententiæ fidē faciunt, vel ipsa Caluini verba, qui in cap. 6. Ioan. vers. 54. ad hæc verba Ioannis. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*, ita commentatur, *Ex his verbis palàm apparet perperam de Cœna exponi totum hunc locum. Nam si verum esset quicumque ad sacram Domini mensam se ingerunt, carnis & sanguinis eius fieri participes, omnes similiter vitam referrent. Scimus autem multis in exitium cedere. Et certè ineptum fuisset, ac intempestiuum de Cœna tunc disserere, quam nondum instituerat: ideo de perpetua fidei manducatione eum tractare certum est.* Hæc Calvinus, quibus nihil magis perspicuum esse potest, ut intelligat Oliander, neque à nostris Spiritualem carnis Christi manducationē cum Sacramentali confundi: neque eum Ioannis locum à nobis ad Cœnā Domini propriè & singulariter referri. Ex qua vna cōfusione

Secunda ratio qua refutatur Oliander.

fusione ostendere conatur Osiander nostrum cum Luthero dissidium non in verbis tantum: sed in rebus ipsis positum esse. Selneccerus verò vnus ex ista caterua, & iam factus Lypsię Vbiquitarij erroris antesignanus in lib. inscripto *Necessaria repetitio doctrinae de Cæna* pag. 18. & 19. de hoc negotio ita anno Domini 1578. scribebat, vt inter nos & Lutheranos non de fructu, aut de re ipsa sacramenti: sed de modo tantum mädicationis certamē esse fateretur. Oecolampadius quoque, cui certē quidem iustius controuersia status erat notissimus, in eruditissimo illo dialogo sic disertē ait. *Natha. Ex dictis liquet vtrique in confesso esse, adesse Christum in Cæna, mäducari- que carnē & sanguinē eius.* Oecolamp. *Dissidium magis est de modo presentia vel absentia, quā de ipsa presentia vel absentia. Nemo enim tam obtusus est qui asserat omnibus modis adesse vel abesse Christi corpus.* Quamobrem apertē calumniatur Osiander, quū toties inculcat hęc duo mädicationis carnis Christi genera à nobis nō distingui: & quum ait nobis cum iis, qui verē & syncerē sententiam M. Lutheri sequuntur, certamen esse de rebus, & non de verbis, quib. ipsius rei. i. corporis Chri-

Helueticis Ecclesijs dissidium cum Lutheranis esse nō de re: sed de modo tantum presentia.

Tertia ratio.

*Manducatio
Spiritualis &
Sacramenta-
lis concurrunt
in sacra Cœ-
na.*

*Sacramenta-
lis manduca-
tio neque in
S. Cœna, ne-
que alibi cœ-
merè Spiri-
tualis à nobis
confunditur,
etsi sæpè v-
tramque cœ-
currere dici-
mus.*

sti præsentia denotetur. Quæ nisi nobis
absoluendis sufficiant, legatur Heluetica
postrema cõfessio, cui nostræ omnes Ec-
clesiæ subscripserunt: in qua disertis verbis
Spiritualis manducatio Christi à Sacramen-
tali distinguitur. Præterea (in quo tertium
definitionis & sententiæ Osiandri vitium
est) illud consequens esse nequaquam con-
cedimus: vt quia Spiritualis illa manduca-
tio carnis Christi (de qua mentio est apud
Ioannem cap. 6.) ab ea differt, quæ in Cœ-
na fit, & Sacramentalis est, vtraque inter
se neque consentire, neque simul esse pos-
sit. Nam in Cœna Domini vtraque man-
ducatio concurrunt in iis, qui ex fide signis
vescuntur. Illi enim & Sacramentaliter &
Spiritualiter corpus Christi simul edunt:
Sacramentaliter quidem, dum panem &
vinum S. Cœnæ edunt & bibunt: Spirituali-
ter autem, dum fide ipsum & essentiale
corpus & sanguinem Domini nostri Iesu
Christi reuera participant. Hic autem est
istius Osiandrici & Vbiquitariorum o-
mnium erroris fons, Quòd in Sacramen-
tali manducatione (vbi ipsemet Christus
editur, & non tantum signa) fidem mini-
mè requirunt. Itaque aiunt in Sacramen-
tali manducatione *ipsummet corpus Christi*
ore

ore ipso nostro edi & sumi: & ipsummet sanguinem ore sumi & bibi. Vnde ineptissimè concludunt Sacramentalem māducationem à nobis in merè Spiritualem conuerti ac mutari, quum in S. Cœna fidem requiramus, velut os ad ipsam Christi carnem edendam omnino necessarium. In quo certè Vbiquitarij omnes grauissimè, quemadmodū dixi, labuntur, magna harum vocū *Sacramentalis & Spiritualis manducationis* ambiguitate. Sic enim eas inter se opponunt & committunt, vt vna alterius nequaquam sit obfignatio. Atqui manducatio Sacramentalis subseruit ei, quæ Spiritu-
 tualis est: & eadem manducatio simul & Sacramentalis & Spiritualis quoque sæpe est. Quod vt fieri posse omnes intelligāt, sic doceo. Sacramentalis manducatio duplex est, vna, per quam signa duntaxat, nempe panis & vinum Cœnæ à sumen-
 tibus eduntur, minimè autem res signata participatur. Hæc merè Sacramentalis est, quia neque Spiritu-
 tualis est, neque fidem coniunctam habet, neque carnem ipsam Christi: sed signa tantum carnis edit. Hac manducatione hypocritæ, & indigni, & mali homines impœnitentes, dum ad mē-
 sam Domini accedunt, signa duntaxat car-

Pag. II.

Sacramentalis manducatio est duplex: & quæ spiritualem manducationem coniunctam habeat.

nis & sanguinis Domini nostri Iesus Christi sumunt, non ipsum Domini corpus. De hac dixit August. *Iudas Domini proditor sumpsit Panem Domini, non Panem Dominum*: De hac idem quoque in Ioan. Euang. tract. 27. ait, *Qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritualiter carnem Christi, nec bibit eius sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi*. Altera est per quã & signa, & res signata .i. ipsa quoq. Christi caro & sanguis in eadem S. Cœna eduntur, bibunturq;. Hęc & Sacramentalis est & Spiritualis, & fidem requirit, quæ & signa, & verè Christum quoque ipsum sumit. Hac manducatione verè fideles tantum, & Digni, & Pœnitentes, (dum ad Domini mensam adeunt) percipiunt simul & signa, & rem ipsam significatam: quanquam tamen vtrumque neque eodẽ modo, neque eodem instrumento. Signa enim sumunt ore corporis: rem autem significatam, id est, ipsum corpus Christi ore animi .i. fide: signa ipsa præsentia corporali, & locali præsentia modo: Rem verò significatam .i. Carnem & sanguinem Christi virtute quidem, spiritu, ac efficacitate

tate sua præsentem, corporalis autem, & localis præsentia modo longissimè absentem. Sic igitur est Sacramentalis manducatio duplex. Quemadmodum enim Sacramentum significat, vel signum duntaxat, vel totam institutionis Christi actionem: sic manducatio Sacramentalis est, quæ vel signi tantum: vel totius Christi beneficij .i. & signi, & rei ipsius in signis demonstratæ sumptionem coniunctam habet. Sed uti Sacramentalis manducatio duplex est: sic & Spiritualis. Nam quæ Spiritualis dicitur, aut merè Spiritualis est, quæ est ea, quæ fit sola fide, absque ullo signorum usu, de qua apud Ioan. cap. 6. propriè loquitur Christus: aut eadem etiã signorum, tanquam sigillorum accessione, & adiunctionem habet, quibus quasi vestitur, atque ornatur, qualis fit in Cœna Domini, omnibusque aliis sacramentis. Ex quo fit, ut pessimè concludat Ubiquitarij, dum fidem in S. Cœna ad ipsam Christi carnem edendam, & sanguinem bibendū requirimus, Spiritualem manducationem, (de qua fit à Ioanne mentio) cum Sacramentali (quæ in Cœna Domini instituta est) à nobis confundi, quasi nunquã eas vel separemus, vel distinguamus. Sed illi ipsi

*Spiritualis
manducatio
duplex: una
autem habet
Sacramenta-
lem manduca-
tionem ad-
iunctam.*

potiùs errant, & quidem turpissimè, qui absque fide essentialem, vt appellant, ipsam Christi carnem edi, & essentialem sanguinem bibi contendunt, id est, qui volunt aliquid sine sumptione, sine ore, sine dentibus ad illud destinatis ac necessariis posse tamen manducari. Hæc enim omnia sola fides in ipsius Carnis Christi esu & sanguinis potu præstare potest, quia sola siue cum Cœnæ signis, siue extra Cœnæ signa Christum apprehendit, sola edit, sola nos illi incorporat, sola denique nostræ cum eo vnionis, ac per eum viuificationis instrumentum est, idque etiam omnino, id est, necessitate, vt aiunt in scholis, absoluta, necessarium. Quod si hîc excipiant Vbiquitarij quod solent, Paulum de indignis dixisse eos mâducare corpus Domini, illiúsque sumpti reos esse, illud Vbiquitariis pernegamus. Aperta enim sunt Pauli verba, qui ait *indignos Panem, & poculum Domini*, id est, signa ipsa edere, non autem ipsummet Christi corpus. Et quòd eosdem tamè vocat corporis, & sanguinis Domini reos, eosque iudicium sibi sumere testatur, non idcirco vocat Paulus reos, quòd ipsum corpus Christi ederint: neque idcirco illi iudicium sibi accersunt, quòd sumpserint: sed quòd

Ephes. 3. ver.

6. & 17.

5. vers. 30.

1. Corint. 11.

vers. 2. 28.

quòd sumere corpus Domini neglexerint. Itaque non discreuerint hunc Panem Sacramentum à reliquo genere Panis, ac cibi vulgaris. Ipsa enim caro Christi sumpta nunquam non & salutaris, & viuifica est: & qui eam edit, vitam æternam sibi sumit, nunquã autem iudicium, condemnationemque suã manducat. Sed hoc perpetuo errore & se, & alios homines isti decipiunt, & inuoluunt, quòd volunt essentialem carnem, & sanguinem Christi coniuncta esse re ipsa inseparabili nexu, & situ loci cum Pane & Vino ipso Cœnæ Domini. Cõtrà verò Prosper, & qui dem præclare, *Qui discordat à Christo, ait, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit, etiamsi tantæ rei Sacramentum ad iudicium suæ presumptionis quotidie indifferenter accipiat.* Ex quo quartum quoque Osiandri vitiũ apparet, in superiori illa differentia à se inter Sacramentalẽ & Spiritualẽ carnem Christi manducationem allata: nimirum, quod cum in Sacramentali mânducatione semper ipsam carnem Christi edi existimet, & scribat, eandem tamen manducationem negat esse semper salutarẽ. Quæ duo sunt inter se prorsus pugnantia planèque *contraria*: quasi vsquam esse possit ipsa Christi

August. in
Ioan. Euãg.
tract. 62.

Quarta ratio, cur Sacramentalis & Spirituales manducationes ab Osiandro & Vbi-
qui aris non rectè intelli-
gantur.

caro, Osiander non & viua & viuifica fumentibus. Qua eam virtute priuare magis absurdū est, quā ipsum Solem luce: Hominem ratione: Terram pōdere: & Ignem suo calore. Sed carnem eam, quæ figuratè dicitur, id est, Panē & vinum Cœnæ (quæ *μετωνομασι* ac Sacramētali locutione corpus & sanguis Christi appellantur, quoniam, vt Cyprianus August. & Theodoret. docent, illa sacra signa rerum à se signatarum nomen propter analogiam accepere) pro ipsa re. i. pro ipsamet carne, & sanguine Domini magnā animi hallucinatione isti confundunt. Quæ quia pluribus persecuti sumus, habentque penè omnium, quæ sequuntur postea, sophismatum solutionem, reliquas Osiādrici libelli rationes iam breuiter perstringemus.

pag. II.

2.

Argumentū Osiandri, vt probet nos à Luthero in re ipsa dissentire.

Subiicit igitur Osiander, vt diffidium hoc nostrum cum suis esse implacabile, neue vllam pacis & concordiaē inter nos & suos ineundæ relictam rationem quisquā existimet, subiicit, inquam, ista: *Qui dicunt corpus Christi tanto locorum interuallo à Cœna Domini abesse, quantum summum cælum à terra distat, idem nobiscum non sentiunt: hoc verò Calvinus, hoc Beza dicunt. Ergo nobiscum in re non sentiunt.* Respondeo, hoc quidem

quidem & dixisse & sensisse antea piæ memoria virum I. Calvinū, & id sentire nunc quoque Bezā, nimirum, ipsum Christi corpus à signis ipsis præsentia corporalis modo & situ tam procul abesse, quam distat cœlum à terra: Adde verò hoc idem docuisse & pios ac orthodoxos patres, velut Augustinum, Cyrillum, Theodoretū, Vigiliū, & alios quamplurimos, quemadmodū in Possiaceno colloquio ab eodem Bezā feliciter acto luculenter est demonstratum. Ergo vobiscū sancti illi & orthodoxi patres nō faciunt, sed nobiscum. Sed in hac nostra, nostrorūque sententia recitanda manifesta Osiandri calumnia hæc primū apparet, quòd perinde nos accuset quasi dicamus corpus & sanguinem Christi à Cœna ipsa & non à signis duntaxat abesse eo, quod commemoravit, spatium. Quod falsum est. Deinde his verbis non omnem ipsius Christi carnis & sanguinis præsentiam secludimus, sed eā tantū, quæ ab Ubiquitariis statuitur, nempe *ὁμοτιμω* quam appellant, id est, quæ corporalis præsentia modo fit, quoniam ista coniunctio, & hic præsentia modus localem corporis Christi situm in his terris necessariò propter corporis veritatem requi-

Verba nostra de distantia ipsius corporis & sanguinis Christi à signis quomodo Ubiquitarij corrumpant.

rit: & idcirco aut eius detractionem de
 cœlo, aut diffusionem, ac dilatationē eius
 in immēsum: aut vnus & eiusdem Chri-
 sti corporis multiplicationem inducit.
 Quorū nihil est non horribiliter blasphe-
 mum. Sed vide, Osiander, quid quantum-
 que tibi largiamur. Fatemur enim ipsi car-
 nem Christi Domini cum signis in S. Cœ-
 na etiam adesse: sed ἐνεργητικῆ, καὶ σχετικῆ,
 ac denique Sacramentali & pactionali:
 non autem ὁπτικῆ, aut στοματικῆ παρουσίᾳ
 vt tu, Selneccerus, & tui omnes apertè
 sentiunt, ac loquuntur. Quamobrem nō
 erant ita præuaricatoriè interpolāda, vel
 malitiosè recitāda nostræ sententiæ ver-
 ba: sed, quemadmodum à nobis & enun-
 ciantur & intelliguntur, exponenda.
 In quo tamen ipso quid aliud facis,
 quàm quòd rancidam illā Papistarum in
 nos calumniā recoquis, quam antea tam
 apertè, tamque solidè, & toties repulimus,
 vt satis absterfa videatur. Denique nega-
 mus, etiam quum ita loquimur, ex nostris
 illis verbis colligi posse nos in re ipsa Sa-
 cramenti dissentire à Luthero, aut ab ijs
 qui sentiunt ipsam carnem Christi nobis
 ex fide sumentibus in S. Cœna dari ac cō-
 municari. Id quod in quæstione versatur,
 &

& tibi aduersus Sturmiū probandum fuit. Nam ad huiusmodi communicationē neque præsentia localis, corporalīſve ipſius carnis Chriſti ſitus neceſſarius eſt, neque noſtrorū corporum cum corpore Chriſti contactus, cum & fiat virtute Sp.S. & mere ſit myſticus & ſpiritualis, & ad ſpiritua- lem vitam totus referatur. Sed ne in reliqua diſputatione obruere potiùs longa oratione Lectorem videamur, exemplo Oſiandri, quàm apertè, ſimpliciter, & nudè de ipſa doctrinæ noſtræ veritate dice- re, argumenta ipſius omni verborum or- natu tanquam fūco, & pigmēto detracto, proponemus & confutabimus.

Ait igitur Oſiander. *Qui nos ſarcopha-
gos, hæmopotas, Cycloſas appellant: qui hanc
controuerſiam comparant cauda equina: ac
excrementum Sathana vocant: qui Deum Pa-
naceum nominant eum, qui pro vero Chriſto
in S. Cæna ſubſtituitur, illi nobiſcum certè non
ſentiunt.*

Pag. 12.

³
Argumen-
tum Oſiandri
vt probet nos
in re ipſa à
Luthero re-
riſque Luth-
eraniſ diſſen-
tire.

Reſpondeo. Bona verba, Oſiander. Neque enim hæc de Cæna ipſa ſacratiffi- ma Chriſti quiſquam noſtrum dixit: ſed de horribili illo & tam funeſto toti Chri- ſtiano orbi *Vbiquitatiſ* monſtro duntaxat diximus, & de iis, qui illud pertinaciter in-

Vbiquitatiſ
nouum com-
mentum cur
à nobiſ atris
coloribus pin-
gatur.

uehere volunt *Excrementum autem Sathanae* Beza nõ de nostra controuersia, sed de abominando Missæ sacrificio vsurpauit, quemadmodum ex ipsius scriptis apparet. Quò verò quæpiam hæresis aduersus sanctissimam Christi doctrinam grauior est, & tetrior: eò grauiori quoque vocabulo est denotanda. Sic Patres sui temporis errores vocant passim (vt ex Tertulliani, Epiphaniij, aliorumque scriptis apparet) & meritò quidem, Aspidis semen, Leprâ, Scorpionem, Draconem, Erucam, Zizania, Venenum, & cæteris similibus vocabulis, quibus horrorem piis incutiant, ab eaque abstineant. Sed & vos ipsi in synodo Torgensi apertè *Vbiquitatē* damnastis, & nobiscum facitis, vt iã miror te propterea optimo illi Sturmio tã grauius succensere, quòd eam piis, ac orthodoxis omnibus odiosam (quod tu per omnes casus *Vbiquitatem declinare* scurriliter vocas) reddiderit, ac infinita eius βλάσφημα doctissimè detexerit. Ergo ista vocabula (quæ tu, tanquã iis vehemèter gaudeas, sæpissimè, ac inuidiosissimè repetis) non ipsam sacrosanctam Domini Cœnam attingunt: non immensum illud & incomprehensibile Christi beneficium, quod ille benignissimus

Torgensis Synodus Saxonica *Vbiquitatem apertè damnauit.*

gniffimus nobis in ea largitur, feriunt: nō glorioſam, & verè adorandam à nobis illam Chriſti carnem (quia caro eſt Vnigeniti) gloriâ etiam angelis iſtis beatis innarrabili exornatam ſpectant: aut vlllo pacto (ita Deus ipſe grauiffimus nominis ſui vindex ſit nobis in extremo illo iudicio teſtis) tantum, tamque auguſtum Cœnæ myſterium aſpergunt: ſed teterrimum *Vbiquitatis* dogma perſtringunt. Non ſolum enim illa carnalem ipſius carnis Chriſti manducationem pro ſpiritali ſubſtituit: ſed & Incarnationem Chriſti, & Aſcenſionē, & Seſſionem eiufdem ad dexteram Patris, vt ante diximus, ac deniq; totam ipſius humanæ Chriſti naturæ veritatem, & *οικονομίαν* cum Eutycheſe, & Monotheliſis, & Acephaliſis ſemel ac funditus euertit. Et hæc quidem ab Oſiandro in ea diſputatione dicta ſunt contra Sturmium: vbi noſtras Eccleſias non poſſe à Lutheranis damnari docet Ioannes Sturmius.

Docuit verò ſecundo loco, etiam ſi damnandæ eſſent, ab iſtis tamen damnari minimè debuiſſe. Ad quam diſputationis partem, quemadmodum idem quoque Oſiander reſpondeat, ecce videamus. *Ini-*

Oſiander & ſocij non debent damnare noſtras Eccleſias: quia nō nos, ſed illi ipſi errant.

quum est, ait Sturmius, ut plures Ecclesias à paucioribus: pia & orthodoxa ab ijs, quæ noua dogmata inuehunt: doctiores viri ab indoctioribus hominibus damnentur: quod tamen Vbiquitarij in illo suo Nouo Nouæ doctrinæ corpore nullo pudore faciunt. Huic robustissimo in suos vibrato telo quid opponit Osiander? Plures quidem in speciem solutiones: sed re ipsa *κρησφι γερὰ* tantum, & *σφάδα φάρμακα*, quibus elabantur, non purgentur isti. Nam fatetur quidem ipse esse inhumanum totas Ecclesias damnare. Primum igitur responderet Osiander, *Errantium multitudinem nullum errori patrocinium asferre*. Sed hoc quid ad nos? Hoc quidem tibi, Osiander, concedimus, vbi de erroribus vel per se manifestissimis, vel legitima præcunte cognitione damnatis agitur. Sed de hoc ipso totum inter nos certamen est, vtri errent, tunc, an nostri. Nam dum nos errare præsumis, tu tibi, id est, ex nondum victo hoste temerè victoriam & triumphum canis. Certè si qui Christum veram naturam humanam assumpsisse: & semel assumptam in cælos secum intulisse, & adhuc in cælis retinere ex Dei verbo docent, non errant: non erramus. Sed si ij, qui articulos fidei præcipuos euertunt,

(dico

pag. 13,
Primum sub-
terfugium
Osiandri ad
argumentum
Sturmiij.

(dico & Incarnationem, & Ascensionem & Sessionem Christi) errant: vos erratis.

Si qui inaudita piæ, & orthodoxæ vetustati dogmata in Ecclesiam inuehunt, errât: vos Ubiquitarij erratis. Ergo quod nos errare præsumis, id de te, tuisque, Osiander, senti, & rectè senseris: & tuorum multitudinem ex eo nullum vestro errori patrocinium habere debere rectè contra te, nõ contra nos, concluderis. Deinde verò re-

spondes, *Dum errores, quos vocas, nostrarum Ecclesiarum damnatis, nequaquam tamen nostras quoque Ecclesias à vobis condemnari:* Secundum subterfugium Osiandri, ad idem argumentū Sturmij.

sed hoc tuum subterfugium, quoniam abundè suprà confutavi, pluribus iam non persequar. Ergo de hoc tuo præsidio depulsus, ad tertiam responsionem confugis, & ais, *Totas Ecclesias nostras non amplecti ista dogmata, quæ vos priuatis iudiciis, atque sine synodo legitima anathematizatis: quoniam Dominus inter nos atque in nostris Ecclesiis, vt tu diuinas, sibi septem hominum millia reseruaui, qui non curuant genua coram Baal, vt loqueris: id est, qui veram & orthodoxam fidei nostræ confessionem, etiam inter nos ipsos non sequuntur.* In quo primùm vide, Osiander, quid dicas, qui nostram doctri-

Tertium subterfugium Osiandri.

nam *Baal* appelles. Quàm verò nomen istud *Belial* meliùs tibi, tuæque, *Osiander*, doctrinæ quadrare demonstrarem, si retaliare libeat. Respondeo igitur, merum esse animi tui figmentum, quòd existimas vel aliquem vnum in nostris omnibus Ecclesiis reperiri, qui vestram de *Vbiquitate* vel *Vbiquepresentia* corporis Christi dogma probare, & amplecti sustineat. Nemo de nostris Majestaticum illud vestrum corpus adhuc nouit: nemo Ascensionem Christi credit esse eius ludicram euascentiam in has inferiores nubes, quod verè est Manicheanum & Marcioniticum: nemo verum illud Christi corpus sine loco, sine circumscriptione, sine terminis, iisque quantitatem ipsius definientibus cogitat, quoniam id est prorsus ex Dei verbo *αὐδύνατον*, & tamen à vobis, tanquàm Christianæ fidei fundamentum & positum & assertum. Quare cùm quilibet (nedum vt septem millia excipias) in nostris Ecclesiis nostrum illud dogma, quod damnas, approbet, & amplectatur: certè dum illud damnas, & vniuersas nostras Ecclesias, & singulos pios, qui nostram doctrinam amplectuntur, iam, vel teipso teste, apertè cõdemnas. Sed quia iam personas ipsas dam-

nnare

mnare manifestè à nobis conuinceris, Quartii sub-
terfugium O-
 quarto loco *distinguis inter ouiculas, & Pa-*
stores. Hos enim solùm à vestris damnari: il-
las autem non item, concedis. Quasi verò te,
 vel Iuriconsulti ipsi docere nō potuerint,
 similem culpam esse in ouiculis prohibita L. culpa
Cod. de Ma-
themat.
 discere, & in pastore prohibita docere:
 quasi etiam à Domino nostro Iesu Christo
 disertis verbis non damnentur ij, qui du- Math. 15.
vers. 14.
 ces cæcos cæci ipsi sectantur. Itaque vtri-
 que & Pastores, & oues damnandi, plecten-
 dique etiam iusto Dei ipsius iudicio sunt,
 quum errores sequuntur, quanquam ta-
 men fortasse non pari pœnæ, suppliciique
 grauitate vtrique puniuntur. Fateor equi-
 dem discrimen esse, quemadmodum etiã
 docet August. inter hæreticum ipsum ob- August. de
utilitate cre-
dend. cap. 1.
 stinatum, & eum qui quadam animi sim-
 plicitate, & bona de sui pastoris existima-
 tione, sine pertinacia tamen, illius error è,
 tanquam veram doctrinam, amplectitur:
 sed tamen non vt hic ipse prorsus excu-
 setur, non vt si perseueret, non damne-
 tur: non vt eadem sententiã, qua doctrina
 ipsa (quam sequitur) damnata est, ipse quo-
 que non damnetur. In nostris Ecclesiis
 oues, gregesque, nostri etiam quantò dili-
 gentius vestros libros perlegerunt, ve-
 strãmque doctrinã de Vbiquitate cogno-

uerunt, in sua sententia tantò magis perseverant & confirmantur. Nec id quidem temerè, sed *αγαπέως*, certissimòque animi sui iudicio, quia nostra doctrina Dei verbo congruit. Nam hoc ipsum doctrinæ, de qua nũc inter nos agitur, caput huiusmodi est, vt à nemine verè Christiano ignorari certè debeat, vel possit. Præterea vestræ vociferationes tam turbulētæ, & clamores tribunitij vbiq̃ obstreperi & sparsi effecerunt, vt vestræ sententiæ absurditas ne à Papistis quidem ipsis hodie ignoretur. Causa itaque nulla est, Osiander, (quãdo Pastores nostrarum Ecclesiarum apertè condemnas) cur ouiculas, gregesque nostros excipias. Cæterum quòd vel synceræ Pastorum nostrorum mentis ignarus, vel manifesta calumniandi libidine impulsus, scribis ab illis suam sententiam in concionãdo occultari & dissimulari: vestram autē proponi, & defendi, quid *ψευδόμενος* dici potuit? falleris. Syncerè enim illi cum grege suo, quemadmodũ omnes apprimè norunt, agũt & apertè: & omnem in religione simulationem, dissimulationemq; Canepeius & angue semper oderũt illi. Id quod & Martyrum cõfessiones editæ certissimè docent: & Pastorum ipsorum, conciones,

*Quintum
subterfugium
osiandri.*

&

& scripta manifestissimè testatur. Ergo sic tibi persuade, Ne vnum quidem inter omnes Orthodoxas .i. nostras Ecclesias reperiri, qui Vbiquitatem vestram palàm & apertè non repudiet. Denique, vt tandem tuam illam distinctionem aliqua ratione commèdes ac probes, exemplum Pauli, atque adeò etiam nostrum profers. *Nam neque vos ipsi, ais, vniuersas Ecclesias Pontificias damnatis, etsi earum errores varios im-* *probatis: neque Paulus Apostolus omnes Galatarum, Corinthiorumque Christianorum Ecclesias* (cum eos etiam tunc sanctos, & fratres appellet) quanquam tamen quædam dogmata in vtrisque refutauit. Ex quibus effecisse te putas dogma hæreticum sic damnari posse, vt tamen eadem sententiâ, Ecclesiæ quoque ipsæ non comprehendantur. Video quid velis, sed quid ista ad illud ipsum, quod conaris, probandum valeant, nō video. Primùm enim in eo quod de nobis ais, erras. Nam quum Pontificiarum Ecclesiarum errores damnamus, & ipsas quoque Ecclesias, & eius Ecclesiæ singulos proculdubio damnamus, qui in iis erroribus perseuerant. Sed de singulis tamen propterea non desperamus, cum multi ab eo errore, summâ Dei misericor-

Pag. 14.
 Sextum sub-
 terfugium O-
 siandri.
 Vtrum Pau-
 lus & nos,
 damnatis er-
 roribus, per-
 sonas ipsas
 que eos erro-
 res sectantur,
 secludamus
 & exepia-
 mus.

diâ, sæpe reuocentur. Præclarè enim August. *Multa sunt foris oues, multi sunt intus lupi.* Sed tamen etiam eos ipsos, de quibus planè non desperamus, tãdiu damnamus, quandiu errores istos Pontificios ipsi sequuntur aut profitentur. Quam rationem quia tibi ad imitandum proponis, cõcludo ex teipso, Osiander, & nostras Ecclesias, & singulos, qui in iis sunt à te, tuisque Ubiquitariis quoque damnari. Quod autem ad Pauli Apostoli exemplum, ne hoc quidem te quicquam iuuat. Nam quis dubitat, quin & Galatarum, & Corinthiorum Ecclesias eatenus damnarit Paulus, quatenus eorum dogma apertè reprehendit? Id quod ipsius Pauli verba satis ostendunt. *Currebatis bene: quis vos interpellauit? Vbi nam abscindantur, qui vos inquietant. ô amētes Galatæ! quis vos fascinauit, vt non obsequeremini veritati? adeò amentes estis, vt quum Spiritu inceperitis, nunc carne perficimini, & cætera huiusmodi. Nonne hæc tibi personas ipsas & Ecclesias perstringere ac ferire videtur, Osiander? & nõ tantum ipsos Ecclesiarum errores, absque personis & Ecclesiis. Quis neget igitur Ecclesias & personas aberrantes esse à Paulo, vti errores ipsos, apertè condemnatas? At excipis, Eas tamen*

Paulus damnat & Ecclesias & perfontes, dum damnat errores quos illæ sequebantur. Galat. 3.

tamen à Paulo *Ecclesias Dei* vocari, & qui in iis erāt, *factos & fratres* nominari. Quidni vero? Nec enim noua ista Vbiquitario-rū Theologia, & ἀναγώνιστος ἀγάπη Paulo nota erat, vt quæ Ecclesiæ in aliquo vel E-uangelicæ doctrinæ capite, vel vitæ sanctæ genereprehenduntur aberrare, statim pro Turcis, pro Mahumetanis, ac omninò infidelibus censerentur. Infirmos enim fi-deles roborari iubet idem Paulus, & in ea-dem quidem Epistola, nec tātum singulos, sed vniuersos etiam ipsos Ecclesiarum cœ-tus. Neque propterea tamen negat da-mnandos in eo, in quo errant. Cæterum Paulus vocat sanctas etiam eas, quas tamen in aliquo capite doctrinæ damnat, Eccle-sias. Primùm quod de earum emendatio-ne prorsus nō desperaret: deinde quòd singuli in illis Ecclesiis huiusmodi errore non sequerentur, immò ex illis quidam eū apertè condemnarent: postea quòd bene-ficia, & dona Dei per Euangelium illis ob-lata spectaret: non eos errores, quos illæ se-quebantur. Denique quòd nō quicumque damnantur, iidem tamen propterea ex toto fratrum cœtu statim excommunican-tur, id est, alieni, & ab Ecclesia eiekti cen-sentur. Quod tamē vos facitis. Atque hec

Gal. 6. ver. 1
Rom. 14.

sancta eie-
rentur Ec-
clesia à Pau-
lo damnatæ
alicuius erro-
res.

quidem de Primo & Secundo Stürmianæ disputationis capite, vbi neq; potuisse neque debuisse nos nostrasque Ecclesias à vobis damnari satis docuimus.

Osiander & socij ecclesias nostras non damnant legitime, & nà iuris.

Restat igitur vltimum eiusdem disputationis caput, in quo firmissimis rationibus demonstratur temerè, nullaque vel iuris diuini, vel humani vià obseruata nostras Ecclesias ab Vbiquitariis iam damnari. Atque hoc ipsum Christianè Sturmius monuerat, vt isti nimirum præceptorum suorum (Philippi & Buceri, addo etiam Lutheri) æquanimitem, mansuetudinemque imitari vellent. Nam bonis, pusq; omnibus adèò displicuit dictatoria istorum in omnes Dei Ecclesias atq; à nemine demandata, sed vsurpata potestas, vt etiam Illustrissimus Princeps Ludouicus Elector Palatinus (Nam Lantgrauium, Anhaltinum, & alios quamplurimos Principes viros, quos tamen honoris causâ nomino, commemorare nihil necesse est) totam istorum hominum agendi rationem improbarit, verbaque illa, *Damnamus, Cõdemnamus,* & similia tollere de *Nouo illo Doctrinæ corpore* disertè iusserit. Cuius Illustris. Principis sapientissimo consilio quidam tamen ex istis Ecclesiasticis epulonibus

bus Sex viris & præfractè restiterunt. Verùm quid Lucas Osiander, pro illius, à se, suisque in nostras Ecclesias prolatae condemnationis, & sententiæ defensione respondet?

Dixit Sturmus, Eam iniquam, & *aver-*
ty *Sturm* esse, quæ à suspectis iudicibus pro-
lata est, qualis ab inimicis pronuntiatur,
vel ab iis, qui, dum condemnât alios, suam
ipsi causam agunt, ac tuentur. Hoc æquis-
simum, & verissimum esse, & communis
omnium mortalium vox, & ipsa diuina
Scriptura testatur. Sed exempla quoque
sanctissimorum ac orthodoxorum Patrum
idem confirmant. Ioannes enim Chryso-
stomus à Theophilo Antiochiæ Episcopo
sibi inimicissimo damnatus, postea absolu-
tus est ab aliis Episcopis, quòd ab homine
manifestè inimico esset condemnatus. A-
thanasij quoque cõdemnatio, quæ in Syn-
odo Tyria facta fuerat, iniusta ab omnib.
eadem de causa pronuntiata est. Denique
nonne vel prophani homines ipsi dixe-
runt?

Iniqua con-
demnatio est,
quæ à suspe-
cto, vel aper-
tè inimico is-
dice fertur.

Deuter. 1. v.
16 & 17.

Socrumen.
lib. 8. c. 17.

Nemo Index ferendus

In propria ratione causa.

Quid igitur ad hæc Lucas Osiander? Ne-
gat si tanta in iudicibus istius controuer-

Subterfugiũ
Osiandri in
Iudicibus his
controuerſis
deligendis.

fiæ deligendis seueritas, sanctitasque obseruetur, fore vt vllus vnquam illius Iudex sedere possit. In quo perspicuè apparet, quid de suis ipse sentiat, vtque illos κατά σάρκα, & δὲ κατά θεόν, id est, ex animi sui affectibus, non ex vero charitatis, aut veritatis studio agere in hac tota condemnatione fateatur. Nos de nostris longè aliter, & meritò quidem, iudicamus, quos & scimus, & pollicemur faciliè omnibus præiudiciis, & animi sui perturbationibus semotis, veritati cessuros, si ex Dei verbo conuincantur. Itaque à nostris eligi harum controuersiarum Iudices, ac disceptatores faciliè possunt, etiam ex ipsis Augustanæ Confessionis sectatoribus, & quidem viri boni quamplurimi, si modo talem inter Vbiquitarios suos quempiam reperiri posse concedat Osiander.

Secundo verò loco Sturmius affert pulcherrimum illud exemplum Apostolorum, qui Dei Spiritu in administranda Dei Ecclesia, tollendisque eius controuersis regebantur, atque hi Synodum collegerunt, vt errores iam tum subortos legitime damnarent: ac suo exemplo, quæ ratio in aliis erroribus tollendis, damnandisque in posterum sequenda foret cæteris Ecclesiis,

Act. 15.
Legitima errorum damnandorum ratio & via ab Apostolorum exemplo sumenda est.

suis, ostenderunt. Certè nihil apertius dici
 in hoc argumento potuit, vt intelligere-
 tur, quæ legitima, quæve illegitima agen-
 di ratio in Ecclesia Dei sit. censenda, vbi
 de errore damnandò quæritur. Quid igitur
 ad hæc Osiander? Eleuat hoc exemplū,
 quia neque negare, neque effugere, neque
 etiam eludere illud potest. Respōdet enim
 quosdam tantum Apostolos, non autem
 omnes, in ea Synodo Hierosolymitana cō-
 uenisse. Quasi verò omnes 12. in ea Syno-
 do præsentibus non interfuisse idcirco colli-
 gi rectè possit, quia singulorum 12. senten-
 tiæ ab Euangelista Luca minimè recitan-
 tur. Atqui non tantum Apostolos: sed etiam
 Presbyteros ipsos in eo conuentu ad-
 fuisse disertè testatur Lucas, & tandem to-
 tam Ecclesiã. Itaque quum ipsi rescribunt,
 generaliter sic loquuntur nemine exce-
 pto, *Apostoli, & Presbyteri, & fratres, ijs qui
 sunt Antiochie, &c.* Verum, age, conceda-
 mus ex Apostolis quosdam Hierosolymis,
 & ab eo cœtu tunc abfuisse, nõnne tamen
 ex eo loco constat apertissimè quod effe-
 ctum esse vult nobiscum Sturmius, tunc
 demum legitimam, esse errorum in Eccle-
 sia Dei grassantium, & fidei fundamentū
 euertentium condemnationem, postquã

*Primum sub-
 terfugiu O-
 siandri, ne le-
 gitime de Sa-
 cramentario
 negotio iudi-
 cetur.*

*Act. 15. ver.
 4. & 23.*

in Synodo legitimè congregatâ de iis iudicatum, quum eam agendi rationem secuti sint ipsi Apostoli. Aliò igitur confugit homo iste varius. Negat enim vllam esse in veteri, vel Nouo testamento legem quæ prohibeat errores in religione prius damnari, quàm Iudicialis processus, vt ipse loquitur, fuerit institutus, id est, prius quàm legitimè, & ex ordine Ecclesiæ de iis cognitum fuerit. Quid audio, Osiander?

Quid hoc aliud est, quod ais, quàm Apostolos ipsos tanquam temerarios homines traducere, & quod illi tunc fecerunt, præter omnem Dei legem, & voluntatem esse factum, impudenter pronunciare? Nam si nulla Dei lege præscribitur hic ordo in damnandis erroribus seruandus, quo tandè Spiritu ductos Apostolos id fecisse dixerimus, suòque exemplo cæteris faciendum præscripsisse? Age igitur quàm grauius at-

Vetus testamentum inbet publicè in synodis & in legitimo conueto de cõuersionis iudicari, non surtim à quibusdam collectis priuatum.

que etiam turpiter fallaris, omnes tandem agnoscant. Quæris, Osiander, vbi in Veteri testamento mandatum sit, vt si qua hæreticis incideret antè Iudicialis processus fieret, ac de ea legitimè, .i. auditâ parte cognosceretur, & tunc demum, neque prius eadem damnaretur. Profectò Politiam Ecclesiasticam veterè, .i. veteris Ecclesiæ (quæ ante

ante

ante Christum inter Iudæos fuit) ignorare te ostendis. Quid enim apertius est, quam illud Deut. 13. *Cum surrexerit in medio tui Propheta, aut somnians somnium, &c. dicendo sequamur deos alienos, quos non noveras, & colamus eos, &c. Propheta iste plebitur morte, quia suavit Apostasiam: sed addit, Vbi inquisieris, & peruestigaueris, & percunctatus fueris bene, &c.* Vides igitur ex Dei ipsius præscripto iuridicè de falsis Prophetis à legitimis iudicibus & cognoscendū & iudicandū esse, & quidē ex ordine iudiciorū Ecclesiasticorum. Secundo loco, attende Osiander, quis sit iste ordo. i. quo ordine reliquæ tribus de accusatione violati cultus Dei ab aliis duabus tribubus, & dimidia cognoscunt & iudicant. Ios. 22. Ad eas legatos mittunt, eas audiunt, & demum de hoc negotio, quod procul dubio religiosum seu Ecclesiasticum erat, pronuntiant. Ergo ex Veteris testamenti expressa lege, & manifesto usu apparet non licuisse quæquam, vel singularem hominem (nedum uniuersos Ecclesiæ cœtus) prius damnare, quam iuridicus processus ex ordine Ecclesiastico institutus esset. Eam autem cognitionem ad Synodum (quam vocamus) id est, ad conuentum eorum, qui sacra fi-

*In Synodis
& conuentu
Leuitarū ac
Sacerdotum
de cōtrouer-
sis religio-
nis actum ef-
se, non in pri-
matis quorū-
dam tantum
iudicijs &
sessionibus
Praxis vete-
ris Ecclesie o-
stendit.*

*Deut. 17. ver.
8.*

*Malach. 2.
ver. 7.*

*1. Reg. 22.
ver. 13.*

*Hier. 26. &
36.*

*3. Cor. 14.
ver. 40.*

*Nouo testa-
mento iube-
mur de reli-
gionis contro-
uersis in Syn-
odis & con-
fessu discepta-
re.*

dei, & verbi Dei dogmata tūc tractabant, etiam ex eādē veteris Testamenti No-
mothesiā pertinuisse, age etiam, Osiander,
animaduerte. Primum ex Deut. cap. 17.
Deinde ex Malach. 2. 7. vbi disertè, atque
ex Dei lege huiusmodi cōtrouersæ de re-
ligione quæstiones ad Leuitas, & Sacer-
dotes vnā cū Summo sacerdote collectos
iudicandæ pertinere dicuntur. Præterea i-
dem ex manifestissimis, & pulcherrimis gu-
bernationis Ecclesie, quæ sub veteri testa-
mento fuit, exemplis obseruare potes:
quorum vnum extat Hier. 26. alterum a-
pud eundem Hier. 36. recitatum est, vbi
etiam in bonis Dei Prophetis à pseudopro-
phetis condemnandis Iuridicialis procces-
sus, atque etiam à Synodo propterea con-
gregata factus apparet: nedum vt in pseu-
doprophetis damnandis quicquam teme-
rè à veris Dei Prophetis ἀράπιος ex affe-
ctus quodam imperu actum esse censea-
mus? Habes igitur, quod ex veteri Testa-
mento quærebas: Accipe idem ex Nouo
quoque. Quum Dominus noster Iesus
Christus ait, *Si peccauerit in te frater, dic Ec-
clesiæ: multò magis si in totam Ecclesiam,*
(& præsertim in causa doctrinæ, dicendum
est eidem Ecclesie. Nonne ex eiusdem
Chri-

sti præcepto si vel vnus quispiam è numero
 ro fidelium dixerit, feceritve aliquid ob-
 stinatè, quod fratrem offendat, ad syne-
 drion, & cõuentum ipsum eius cœtus, cu-
 ius obstinatus iste membrũ est, remittitur?

Quicũque, ait Christus, dixerit fratri suo Ra-
cha, tenebitur Synedrion. Synedrion audis, ad
 quod à Christo remittitur, qui fuit totius
 Ecclesiæ Israeliticæ Senatus, & velut or-
 dinaria Synodus. Obiicies fortassis, hu-
 ius Synedrij speciem referre vestros Su-
 perintendentes cum suis assessoribus.
 Quis verò tibi istud concedet, mi Olian-
 der? Nam huiusmodi Superintendentiũ
 (quod certè vocabulum quàm sit in Dei
 Ecclesia superbum & arrogans, vident om-
 nes) sed tamẽ huiusmodi cũ suis Assesso-
 ribus cœtus, nõ vniuersæ ipsius Christianæ
 Ecclesiæ: sed vnius duntaxat illius membri
 ac Prouinciæ vim, & autoritatem referunt:
 quemadmodum illud Iudæorum Synedri-
 on totam (quæ tunc inter mortales erat)
 veram Dei Ecclesiam repræsentabat. Ita-
 que dici non potest pari autoritate, tan-
 quam à tota Ecclesia Christiana gestum,
 ac definitum esse, si quid ab istis Superin-
 tendentibus factum est, atque illud quod
 à Synedrion illo Iudæorum decernebatur.

*Matth. 5.
 ver. 23.*

Sed ne ipsa quidem tota Germania colle-
ctiua Dei Christianam Ecclesiam
repræsentat, quoniam summo Dei Opti-
mi Maximi beneficio impletum est, quod
olim Dominus per suos Prophetas prædi-
xerat, nimirum ut per Vniuersum terra-
rum orbem diffunderetur vera ipsius Eccle-
sia. Nam & in Anglia, & Scotia, & Polo-
nia, & Gallia, & Heluetia, & Rhetia veræ
Christianæque Ecclesiæ florent, quarum
neque iudicium aspernandum est, neque
consensus: & omniū autoritas plus quam
vnius Germaniæ .i. vnius tantum Prouin-
ciæ & partis Ecclesiæ valere debet. Fate-
mur quidem Synodorum Prouincialium
magnum in Ecclesia vsum esse, immò etiã
necessarium: sed qui neque Nationalium,
neque Vniuersalium Synodorum autori-
tati & iuri vllum præiudicium asferre, aut
quicquam illis derogare vel debeat vel pos-
sit. Itaque istorum, quos vocatis Superin-
tendentium cum suis Assessoribus senten-
tia & confessus nullum nostræ causæ præ-
iudicium aut damnum affert, quam ab v-
niuersa Ecclesia iudicandam esse dicimus.
Nōne igitur tibi videtur Christus, de to-
to aliquo fidelium cœtu errante damnan-
do idem sensisse, quod de vno fratre pec-
cante

cante constituitur? Quantumuis ergo ter-
 giuerfari velis, id tamen saluo pudore tuo
 negare iam non potes. Quid ipsa Apосто-
 lorum praxis (quæ hoc Domini nostri Iesu Praxis A-
 Christi præceptum verè quo sensu acci- postolorum i-
 piendum esset, demonstravit) nonne id psorum docet
 ipsum confirmat? Illi enim Synodum ad in Synodo le-
 errores sui temporis damnandos conuo- gitima de
 cant, quanquam & ab ipso Christo erroribus da-
~~o~~ amē dum ac disci-
~~o~~ ptandum ef-
~~o~~ se.
 veritatem Dei didicerant: & ea erat 12.
 Apostolorum autoritas, vt quod vel eo-
 rum vnus pronūtiasset, apud omnes Chri-
 sti Ecclesias quidem ratum, firmumque
 citra vllam controuersiam valeret. Sed
 Apostoli, viri Dei, eas Veteris, & Noui
 Testamenti regulas secuti sunt: & suo
 hoc exemplo sequendas demonstrarunt,
 vt legitima, & vera errorum, in Ecclesia
 Dei damnandorum ratio seruaretur: à qua
 qui vel ambitione, vel temeritate, vel ani-
 mi impotentia, vel odio, vel præiudiciis
 discedunt, ij certè & à Spiritus S. præcep-
 to, & ab Apostolica gubernationis nor-
 ma planè aberrare meritò censentur.
 Quamobrem quæ secuta sunt tempora ad
 nostrâ vsque hanc ætatem, eundem in er-
 roribus damnandis ordinem, & viam, etiâ
 corruptissimis temporibus, si non verè,

*Aetas, quae
secuta est. A-
postolos, erro-
res de fide in
Synodo legi-
time congre-
gata, semper
damnant.*

*Basil. in E-
pist. ad Patro-
phil.
Nicep. lib. 8.
cap. 25.
Patrum sen-
tentiae. ex qui-
bus intelligi-
tur errores in
Ecclesia per
Synodos legi-
time congre-
gatas da-
mnandos es-
se.
Niceph. lib.
13. cap. 32.
Isid. lib. 6. E-
tymol. ca. 18.
can. Cano-
nes. Dist. 15.*

saltem in speciem probarunt, & re ipsa v-
stirparunt, adeo ut quum iniuste à Ponti-
ficis damnaremur, ad iustam Synodum
& à nobis, & à vobis fuerit prouocatum.
Quod igitur in vobis aduersus communes
hostes valere vultis, cur idem in nobis nō
admittitis? Qui verò vel à primo limine
historiam Ecclesiasticam vnquam saluta-
rit, facile nobis assentietur, atque intelli-
get, etiam in iis ipsis erroribus (qui iam
publica Synodo damnati fuerant) si qua
tamen fieret interpolatio, renouatioque,
iterum Synodos ad eosdem errores con-
dēnādos cōgregari solitas fuisse. Quoties
enim idē Arianismus damnatus est? Quo-
ties idem Eutychnianismus? Quoties idem
Pelagianismus? adeo ut mihi quidē Con-
stantinus ille magnus (cuius tempora in
grauissimas illas de Deitate Christi dene-
gata ab Arianis controuersias inciderūt)
sanctissime dixisse videatur, *hanc esse sacra-
rum synodorum utilitatem, ut per eas legiti-
me dissidia de religione sopiantur.* Id quod
etiam Innocentius primus re ipsa edoctus
verum esse sententiā & ipse suā confir-
mauit. Itaque ait Isidorus *quum propter
persecutionum seuitiam Synodi conuenire non
potuerunt, etsi à viris, & Episcopis bonis erro-*

res damnabantur: Christianitas tamen in di-
 uersas hæreses secta est: quod nimirum verissi-
 mo illo, & à Christo præcepto, & ab Apo-
 stolis usurpato remedio tunc temporis Ec-
 clesia careret. Chrysosto. in illū locum E-
 uangelij secundum Ioan. cap. 7. *Nunquid
 lex nostra iudicat hominē, nisi audierit prius
 ab ipso, & cognouerit quid faciat,* ait, *Non so-
 lus & nudus requiritur auditus, sed etiam di-
 ligens, quod hac particula significauit, c o-
 G N O V E R I T.* Atqui vos ne auditis qui-
 dem, nedum cognoscitis. Quid quod ipsi-
 met Ubiquitarij, vt aliquot sui erroris se-
 ctarios damnarent (quemadmodum Do-
 natistæ, vt Maximianistas à se auulsos fla-
 gellarent) Synodum suam ante paucos an-
 nos Torgam conuocarunt, & eam agendi
 rationem, quam nunc in nobis improbāt,
 tunc tamen vt maximē veram, necessariā,
 ac legitimā comprobarūt? Quamobrem
 fatere, Osiander, id quod res est, nimirum
 præscriptum ab ipso Sp. S. hæreseon, si-
 quæ in Ecclesiis oriuntur, tollendarum re-
 medium esse legitimarum Synodorum cō-
 uocationem & congressum: non autem
 paucorum omnino, velut septem virorum
 vestratium cœtum, qui præiudicia domo-
 iam pridem ex quadam regnandi in Ec-

*Ubiquitarij
 ipsi ad synodū
 conuocarunt,
 & ea vsi sūt.*

clesiis Dei libidine concepta tueantur. Ex
 quibus omnibus vos de vestro illo muni-
 tissimo, vobisque tutissimo præsidio deie-
 ctos esse planè animaduertitis: atque vide-
 tis tum Veteri, & Nouo Testamento: tum
 etiam Primitiæ, & sequentis Ecclesiæ re-
 ctè administratæ exèplo, id est, more ma-
 iorum, ac vsu perpetuo manifestè confir-
 mari, nunquam vniuersos aliquos cœtus,
 & Ecclesias etiam de teterrimis hæresibus
 accusatas, sine legitima tamen disceptatio-
 ne, ac processu (qui præcedat) sine legiti-
 ma earundem Ecclesiarum cum aliis Syn-
 odo, & conuentu damnatas fuisse, quem-
 admodum tamen iam vos facitis. Quid hîc
 igitur ait Osiander? Aliam rimam nempe
 reperit. Quum enim hæc certissima san-
 ctissimorum Apostolorum exempla pro-
 ferimus aduersus superbû eorum, *Damna-*
mus, & condemnamus excipiunt aduersus
 nos tritum illud *legibus, non exemplo iudi-*
candum esse. Atqui, Osiander, hæc exem-
 pla funguntur vice perpetuæ legis, quæ in
 recta Ecclesiæ Dei gubernatione proponi,
 & seruari debet. Sic quod de fide Abraha-
 mi Paulus docet, id generale est. Quod Pe-
 tro esurienti in ædibus Simonis Coriarij
 demonstratum, dictûmque fuerat, *macta*
 &

Pag. 16.

Hoc exemplû
 Apostolorum
 pro lege nobis
 esse debere

Genes. 14. v.

6.

Rom. 4. v. 3.

et 23.

Act. 10. v.

13. 14. II. ver.

18.

& *vescere*, Item, *Quæ Deus purgavit, tu ne polluito*: Hoc ipsum sibi singuli Apostoli dictum, demonstratumque intellexerunt. Et, ut ad ea exempla veniamus, ex quibus gubernatio Ecclesiæ Christianæ ostenditur, Quod Paulus præcipit Tito, ut Presbyteros in Creta constitueret oppidatim: quod Timotheo: quod denique ipse cum Barnaba fecit, ut Presbyteros eligeret: hæc exempla, hæc certis personis præcepta, censentur tamen omnibus Ecclesiis, omnibus Pastoribus, omni denique tempore leges Ecclesiæ Dei positæ, & constitutæ: ex quibus qui agit, & Ecclesiam administrat, is procul dubio non exemplis particularibus, Osiander, sed veris, & generalibus legibus in Ecclesia Dei iudicat, & agit. Denique hoc ipsum, quod ex Iurisconsultis affers, *Exemplis, non legibus esse iudicandum*, perperam didicisti, cum & ea iuris civilis regula multas patiatur exceptiones: & ut ait Vlpianus, quædam sint & pacta, & exempla, & facta quæ quanuis in certis personis concepta existant: Realia tamē, non autem Personalia (ut tu vis) sunt censenda. Ergo exemplum illud Synodi Hierosolymitanæ, quod affertur à nobis, non esse singulare quoddam exemplū,

Tit. 1. ver. 5.
1. Timoth. 3.

Act. 14. ver. 23.

*In leg. Iurif-
gentium. §.
pacta ff. De
Pactis.*

Osiandri impietas, qui Apostolos inter se committere conatur.

sed generale regēdæ Dei Ecclesiæ præceptum, esse concludimus. Iam verò quis in hoc exemplo eludendo Osiandrici ingenij, vel acumen non miretur? qui tã per-spicax videri vult, vt Apostolos ipsos inter se committat, id est, vt Spiritum Dei ipsum sibi contrarium esse probare conetur? Ait enim ipsos Apostolos, qui in illa Synodo quosdam errores condemnarūt, *multos tamen alios sine Synodo postea damnasse: itaque suam ipsorum regulam perpetuò non probasse?* Mi Osiander, perpēde quid velis. Paulus, ais, extra Synodū damnauit errorem Corinthiorum, & Galatarū: quem admodum & Ioannes Cerinthi, & Ebionitarum, qui Christum Deum esse negabant. Adde etiam quod & tu postea, & Pouchenius Lubensis superintendens, sed parum ipse sibi attendens, addidit. *Nos quoque non expectata Synodo, tamen ex Dei verbo Anabaptistas, & Seruetanos, & ceteros huiusmodi, & nunc condemnare, & antea condemnasse.* Hæc sunt igitur, quæ afferis: sed audi, quid nos ad ista omnia paucis respondeamus. Primùm quòd ad Apostolos attinet, quorum exempla nobis commemoras, dico tantam fuisse vocatiōnis, munerisque eorum dignitatem, & emi-

eminentiam, ut vel vnus duntaxat Apo-
 stoli doctrina & censura, totius reliquæ
 Ecclesiæ Synodo non modò æquanda: sed
 etiam anteponenda. Illi enim immediatè
 à Deo: non autem ab hominibus, nec per
 homines eam doctrinam didicerāt, quam
 hominibus tradebant. Illi à Christo ipso
 velut primi Ecclesiæ Christianæ funda-
 tores & architecti constituti fuerant. Il-
 lorum denique & scripta, & prædicatio,
 & doctrina, & autoritas *ἀναμφοσβήτης*
 fuit, ac per se *ἀυδέυτης, κενωτικῆ, & ἐνδύαθ-
 ηος*, ut de ea non plus dubitare liceat Ec-
 clesiæ Christianæ, quàm de ipsamet Dei
 omnipotentis voce. Itaque quod illi &
 piè, & pro suo iure, & ex eminentia suæ
 vocationis fecerunt, non valet in aliis o-
 mnibus, qui Ecclesiam Dei, sed non pari
 autoritate, & prærogatiua, gubernant.
 Quanquam nec ipsi Apostoli singuli quen-
 quam errorem damnarunt, nisi qui apertè
 illi fidei & doctrinæ repugnaret, quæ com-
 muni omnium aliorum testimonio & con-
 sensu certa, probata, cōfessa, ac nota esset.
 Fuerunt enim certa doctrinæ Apostolicæ
 capita omnium Apostolorum & eorum,
 qui ut veri *μαθηταί* Christum & viderant,
 & audierāt consensione cōfirmata. Itaque

Gal. 1.
Singuli A-
postoli eos er-
rores damna-
runt, quos a-
lij etiam A-
postoli suo cō-
sensu ac præ-
dicacione re-
fellebant: qui
eorum cōsen-
sus quædam
Synodus fuit
oecumenica,
et omni e-
tiam Synodo
potior.
Apoc. 21. v.
14.
Aug. lib. 2.
cōtra Cresc.
cap. 31.
Item Epist.
III.

I. Ioan. 1. v. 1. scribit Ioannes non de se vno, sed de cæte-
 ris coapostolis quoq. suis intelligens, *Quod*
audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod
spectauimus, quod manus nostre contrectarunt.
 Vnde fuisse certa quædã *ἡγεμονίαι* capita
 Galat. 6. v. 6. etiam tempore Apostolorum docent epi-
 Heb. 6. ver. 1. stolæ ad Galatas, & ad Hebræos, atque ad-
 Luc. 1. ver. 2. eò Lucas ipse statim in Euangelio à se con-
 & 3. scripto, qualia nimirũ hæc, *Iesum Christum*
 I. Ioan. 1. v. 16. *Deum & hominem esse, in carnem venisse,*
 I. Pet. 3. v. 18. *Passum esse, crucifixum, mortuum denique &*
 I. Corinth. 15. *resurrexisse, & in cælũ ascendisse.* Ex quibus
 I. Ioan. 4. ver. 3. postea Symbolum Apostolorum, quod ap-
 pellatur, collectum est. Apostolorum au-
 tem in huiusmodi doctrinæ capitibus tenen-
 dis consensio verè & Synodus erat, & om-
 ni etiam Synodo œcumenicâ potior ac
 maior, ad eò vt qui contra huiusmodi ca-
 pita aliquid de Christo docerent, ab ipsis
 Apostolis, & meritò & statim, tanquam
 hæretici, damnarentur. Nulla enim alia
 contrarij erroris confutatio necessaria e-
 rat, quàm ipsemet ille Apostolorum in cõ-
 trarium consensus ex eorũ prædicatione,
 doctrina ac testimonio toti Ecclesiæ, quæ
 tunc eos audiebat, notissimus. Itaque in
 iis ipsis erroribus, quos ais, Oslander, à
 quibusdam tantùm Apostolis damnatos,
 vides

vides vel Synodum: vel consensum atque
 sonantem in ipsa Ecclesia Apostolorum
 omnium vocem *συμπαρνεον*, quæ, quem-
 admodum dixi, omni synodo etiam œcu-
 menicâ potior est, veriôrque veritatis cõ-
 firmandæ ac statuendæ forma & ratio.
 Atque hæc est prima nostra ad vestram
 illam obiectionem responsio. Secundo, di-
 cimus etiam inter ipsosmet errores, de qui-
 bus damnandis agitur, alios esse qui per-
 spicue, manifeste, sineque vlla tergiuer-
 satione ipsa fidei Christianæ, & Evangeli-
 cæ fundamenta euertunt, qualis fuit ille
 Cerinthianorum, & Ebionitarum error:
 alios autem qui nequaquam aperte, sed ex-
 consequenti tantum id faciunt, id quod
 de Donatistarum hæresi scribit August.
 Nam ea primùm schisma quoddam dũta-
 xat fuit, quòd illi se à reliquo Ecclesiæ or-
 thodoxæ, & catholicæ corpore diuelleret:
 deinde verò ex schismate facta est horrèda
 hæresis, quoniam suæ secessioni impia illi
 dogmata permiscuerunt. Ergo & ipsi A-
 fricanis Synodis sepius damnati sunt, prius
 tamen & publicè & priuatim auditi. Sic &
 Anabaptistæ, quos à nobis sine Synodo
 damnatos esse scribis, cõdemnati. Primùm
 enim in singulis oppidis, in quæ pestis ista

*Errorum o-
 mnium non
 est vna &
 eadem ratio.*

11111

furtim irrepserat, publicè causam suam egerunt: ex quo certamine quum victi & Dei verbo refutati discessissent, damnati quoque sunt. Sed prius præsentibus ipsi auditi, sic Tiguri, sic Bernæ, sic ubique cū iis actū est vt prius in publico totius Ecclesiæ conuentu audirentur, denique damnarentur. Quid igitur nobis istud exemplum, Osiander, obiicis, quasi nos ipsi inauditos homines, & absentes condemnemus, & absque publica totius Ecclesiæ voce & Synodo, quanta maxima pro ratione temporis haberi potuit. Præterea ij sunt Anabaptistarum errores, vt apertè cum Dei verbo pugnent, & fidei fundamentū de remissione peccatorum citra controuersiam euertant: & tamen illi auditi sunt. Sic etiā Arianismus (de quo tamē ipso damnando plures Synodi habitæ sunt) penè statim atque exortus est, hæresis esse deprehensus & statim damnatus. De Nouatianis autem, de Decimaquartanis, etiam de Monothelitis ipsis sub Imperatoribus Constantinopolitanis sæpe prius quæsitum est, quàm apertè pro hæreticis damnarentur: quoniam vt in viarum diuortiiis: sic in doctrinæ sacrae diuerticulis alia aliis manifestiùs, atque clariùs à recta semita

semita nos abducunt. Ergo qui errores, quique hæretici apertè, & sine circuitione vim, verbâque fidei negant: ij statim damnari, priuatim redargui, & à Pastorib. excludi ex Presbyterij tamē sententia ritè possunt: quemadmodum ab Alexândro Alexandria Episcopo cum Ariano actum fuit. Qui verò per se errores non sunt (etsi errores appellantur) vel non apertè videntur esse errores, vt qui aliquã probabilitatis speciẽ habent, quiq; in plurib. Ecclesiis cõnientiã, vel alio vitio obtinuerint: in iis omnib. ratio, æquitásque Iuris postulat, & Christiana Charitas præcipit, vt Synodus, & magna disceptatio, & minimè præceps iudicatio adhibeatur. Exemplo sit hæc controuersia, quæ inter Ubiquitarios, & nos Orthodoxos hodie versatur: in qua si veterum Synodorum aduersus Eutychen, Nestorium, Monothelitas decreta, & veterum Orthodoxorum perpetuum consensum retinere vellemus, nulla sanè noua Synodo opus esset: & tamen, vt Ecclesiarum tranquillitati consulatur, Synodum postulamus: quæ quoties recusatis, quid aliud agitis, quàm Ecclesiarum turbas alitis, & vos vestræ causæ bonitati diffidere palàm fatemini?

*Aliud est pu-
blice & pa-
lam aliquid
damnare, a-
liud autem
priuatim ab
eo abstinere
& illud de-
fugere.*

Tertiò denique (quod à te, tuisque om-
nibus diligenter perpendendum est)
aliud est, Osiander, errorem aliquem pri-
uata quadam sententiâ improbare ; aliud
autem eundem publicâ Vniuersæ Eccle-
siæ voce damnare. Illa enim vnus aut al-
terius eruditi, Christianique viri siue Do-
ctoris, aut Pastoris in Ecclesia, siue etiam
idiotæ sententia de aliquo errore, priuata
duntaxat condemnatio est, quæ etsi erro-
rem, & errantem flagellat tantùmque illi
detrahit, quantum vnus hominis autho-
ritas alteri detrahere potest: tamen neq;
errorem, neque errantem ipsum adhuc
ab Ecclesia excõmunicat: aut si etiam ab
aliquo cœtu expellit, eundem tamen à to-
ta Ecclesia non segregat. Concessa est
enim ad cœtum Ecclesiæ ampliorem ab
ea priuata sententia, & condemnatione
prouocatio. Hæc autem, quæ vel ab vni-
uersa Ecclesia fit condemnatio: vel à ma-
gna illius parte, hæc certè publica, hor-
rendaque excommunicatio est, si verè
pronuntiatur, & à toto ipso vniuersæ Ec-
clesiæ, ac per consequens Christi corpore
segregatio est. Ergo vt huius publicæ,
quàm illius priuatæ condemnationis te-
triora sunt effecta, & maiora: vt calamitas
luctuo-

luctuosior: vt diuulsio perniciosior: vt vis,
 & sententia horribilior: ita via & ratio v-
 triusque exercendę in multis diuersa est.
 Illa priuata sine Synodo aliarum Eccle-
 siarum plerumque fieri potest: hæc autem
 publica nunquam legitimè fit sine publi-
 ca Ecclesię cognitione, congressu, ac cõ-
 sensu, à qua alteram ipsius corporis partē
 præcipuam auellit. Ergo nunquam sine
 legitima disceptatione, necnon iis coràm
 prius auditis, qui damnantur, fieri debet.
 Atque vt tam necessariam, vtilémque hãc
 nostram distinctionem facilius declarem,
 illustro exemplis. Alia est in ipso Germani-
 co imperio (quod Dominus, & felicissimū
 & æternum conseruet) ea proscriptio, quæ
 fit ab vno alicui⁹ liberę ciuitatis, vel Illust.
 Principis Magistratu: alia autē est ea clari-
 gatio, quæ fit ab vniuersis imperij Germa-
 nici ordinib⁹, ac præsertim si de vno aliquo
 ipsius Imperij membro, veluti de aliquo Il-
 lustriss. Principe Electore feratur. Illa prior
 neque comitia imperij requirit, neque pu-
 blicum Germaniæ conuentum: hæc po-
 sterior vtrumq; necessariò exigit, quemad-
 modū ex bulla aurea Caroli quarti Impe-
 ratoris Germanici facilè intelligitur. Itē,
 Alia est excommunicatio eius, qui ab vna

*Docetur ex
 plis quid pri-
 uata à publi-
 ca cõdemna-
 tione, quan-
 tūque dif-
 ferat.*

tantum aliqua Ecclesia segregatur: alia eiusdem quum ab vniuersa Catholica Ecclesia separatur. Etsi enim vtraque diligentem causæ cognitionem (quam tamen in nobis prætermittitis) desiderat, ipsiusque excommunicandi accersitionem: tamen illa sine Synodo potest fieri: hæc citra Synodum nequaquam. Quod ut tu, tuique, Osiander, omnium Patrum cōsensu, & testimonio verum esse, sequendumque intelligāt, audi eorum sententias, quas tibi iam iam profero. Hilarius eandem calumniam patiens pro vocabulo ὁμοουσιου, quam nos pro vocibus istis, *Hoc est Corpus meum*, postulat ut Synodi cōueniant, Itaque ait in lib. de Synod. *Pium est quod volumus, ne damnemus Patres, ne animemus hæreticos: ne dum hæresin repellimus, hæresin nutriamus. Interpretati Patres nostri sunt post Synodum Nicenam Homousij proprietatem: religiosi extant libri: manet consciëntia: si quid ad interpretationem addendum est, C O M M V N I T E R C O N S V L A M V S.* Potest inter nos optimus fidei status cōdi, ut nec ea que bene sunt constituta vexentur: & que male sunt intellecta rescentur. Damasus. Eorum qui accusantur, causas discutere non licet, priusquam canonicè vocati ad Synodum veniant, &

Ecclesiæ totas sine Synodis legitimis damnari non posse docetur ex Patrum scriptis. Hilari. in lib. de Synod.

Can. Eorum II. quæst. 3.

& præsens per præsentem agnoscat veritatem,
 & intelligat, quæ ei obijciuntur. Quod & per Eccles. 18. 7.
20. 11. ver. 7.
 sapientiam Solomonis dicitur, Antequam scri-
 teris non reprehendas: intellige parcius, & tunc
 increpa: antequam audias non reprehendas.
 Et licet apertissima sit contrariorum reprehē-
 sio: Veruntamen oportet & ab ijs, qui dati sunt
 ad eorum examinationem, ordinem seruari.
 Gelasius. Graue satis est, & indecens, ut in re Cano. Graue.
II. quest. 3.
 dubia certa detur sententia. Cum de Ioan-
 nis Chrysofomi Constantinopolitani, &
 Heraclidis Ephesiorum Episcopi deposi-
 tione duntaxat, non autem de vniuerso
 ipsius Constantinopolitanæ, aut Ephesinæ
 Ecclesiæ corpore damnando ageretur, cō-
 stanter ab vniuersis responsum est contra
 Canones ecclesiasticos fieri, si absentes iu- Socrates lib.
6. cap. 17.
 dicarentur, atque condemnarentur. Nam
 ut ait Theodosius, *Iudicia Ecclesiastica non* Sozome. lib.
8. capit. 19.
de plano, sed cum summa, & diligēti causa co-
gnitione, & disceptatione ferenda sunt. Ita Theod. lib. 2.
Nist. cap. 16.
 que pleræque etiam veterum Patrum da-
 mnationes improbatæ sunt, quòd ordine
 isto Ecclesiastico neglecto quosdam ho- Socrat. lib. 1.
cap. 24. &
32.
 mines & singulos, & priuatos, nedum ipsos
 totos cœtus impietatis notassent. Ex per-
 petuo Synodorum vsu, atque adeo ex
 ipsis Synodorum decretis manifestè appa-
 E. iij.

Toto concil.
Chalcedonēsi.
Aruernens.
cap. 1.
Toletan. XI.
præfat. concil.
Constantien.
toto.

Novella Au-
thent. const.
123.

Pag. 17.

ret quæstiones de Fidei articulis, de Nego-
tiis Ecclesiasticis, de hæresib⁹, de schisma-
ticorum hominum causa in Synodis ma-
ximè generalibus, & tractari & decidi
oportere. Et vt tandem totus hic locus cõ-
cludatur, en tibi homini Romani Imperij
legibus subdito, Imperatoris ipsius Roma-
ni constitutio apertissima, Iustiniani No-
uella Authentica 123. Tit. De Ecclesiasticis
diuersis capitulis. §. Quia verò quod à sacris
dictum est canonibus in Authen. vbi omnes
controuersias, quæ de fidei dogmate na-
scuntur, in Synodis tractari disertè etiam
grauissimarum pœnarum adiectione iubet
optimus Imperator. Ex quibus omnibus
efficitur, quod volumus, esse iniustam, &
vt verissimè dixit Sturmius ἀδίκον vestram
de nostris Ecclesiis condemnationem. Er-
go quod conqueritur Osiander, malè cum
Ecclesiis actum iri, nisi sibi, suisque sociis
liceat citra Synodum, errores, quos vocat,
& putat esse cum fide Euangelij pugnan-
tes, anathematizare, animi sui morbum o-
stendit: ac se in Ecclesia Dei iam cum pri-
uatum affectare, Diotrephis exemplo, vt
vnus ipse statuere possit, quod tantum to-
tius Ecclesiæ voce, & autoritate ex Dei
verbo definiendum est. Potes tu quidem

eos, quos constat errores esse impios, priuatim, & in scholis, & in concionibus tuis, modesta tamen oratione, ex Dei verbo refutare. Hanc autem doctrinã, quam Christianæ Ecclesiæ, id est, ipsa præcipua Christi membra sequuntur, & pro vera fide amplectuntur errorem esse definire, sicque ipsas Ecclesias à tua ecclesia, aliorumque fidelium societate segregare, à Christo separare, hereticas appellare, certè citra legitimum, liberamque Synodum nullo modo aut Iure potes. Id quod me hætenus demonstrasse spero.

Conclusio totius huius primæ dissertationis.

Cæterum quod ais nostra argumenta tibi, tuisque diligenter esse perspecta, eaque deprehensa pugnare cum Dei verbo, in eo fucum tantum facis, & tenebras bonæ causæ nostræ astute conaris offundere. Quomodo enim ea pugnare cum Dei verbo diceres, si intelligeres? Quomodo autem nostra intelligitis, qui illa ne quidem legi publicè finitis? Testis erit illa Saxonica Exegesis, in quam inquisitores publicè sunt delecti à vobis, & severissimi quidem, ne quis eam habere deprehendatur: & si quis erit deprehensus, gravissima pœna plectatur. Testes etiam eruditissimi Joannis Caluini libri, qui à vobis iam publicè pro-

*Robusta fraus Osian-
di, dum ait
nostra argu-
menta exami-
nata abs se
fuisse, depre-
hensaque pio-
gnare cum
verbo Dei.*

scribuntur. Quemadmodum enim Pontificij homines scelerati ad extinguendum omnis veritatis lumen ipsius S. Scripturæ lectione populum interdixerunt: sic vos vatri homines & Pontificiorum æmuli ne nostri dogmatis veritas à vestris gregibus agnoscat, nostrorum scriptorum lectionem, & promulgationem vsquam fieri prohibetis. Quod nos de vestris minimè facimus, ita nimirum bonæ nostræ causæ confidimus, quoniam eam etiã ex collatione, quæ cum vestra fit, eam illustrari quotidie cernimus. Sed quomodo nostra argumenta intelligitis, qui cum mirè inter nos omnes consentiamus, tamen creditis, vel fingitis infinitam esse inter nostros in hoc de S. Domini Cœna capite sententiarum varietatem? Quomodo nostra argumenta caperetis, quæ ex ipsis Scripturæ verbis, fidei analogia, perpetua Sacramentorum regula ducuntur, cum & Scripturæ ipsius verba in Cœna Domini peruertatis, & fidei analogiam negligatis, & Sacramentorum naturam in Domini Cœna sacrosancta abrogetis? Et certè quoties vestras interpretationes de verbis Cœnæ Domini, & de his vocibus, *Corpus Meum*, considero,

Hil. in Syno. venit in mentem illud Hilarij. *Inane est calumniari*

calumniam verbi pertimescere, ubi res ipsa, cuius est verbum, non habeat difficultatem.

Denique quod scribis antea iussu aliquot Illustriss. Germaniæ principum instituta fuisse colloquia, ubi nos & auditi, & conuicti erroris à vestris sumus, quale Marpurgi, Heidelbergæ, Maulbrunnæ factum fuit, iam ostendis qua fronte & ore, non tantum qua consciëntia vir fies, Oslander, qui cum ex iis ipsis colloquiorum (que citas) Actis mendaciis conuincaris, tam impudenter tamen ista scribere sis ausus, tanquam in profundo quodam puteo demersa esset istarum actionum veritas, non autem publicè edita, & à vestris etiam subsignata extaret. Sed quidni hinc falsa supponeres, qui alibi, & in hoc ipso scripto nimirum in voce *Ubiquitatis* abneganda Pag. 27. te non nisi mendacio tueri potes? Verissimum enim esse hoc, quod iam dico, ex ipsis colloquiorum, quæ tu ipse profers, Publicis Actis cuilibet apparebit, *Nūquam nimirum nostros ex huiusmodi colloquijs victos discessisse*, in quibus etiam nulli iudices sederunt: sed certamen tandem eò deuenisse, vt de mitigandis, explicandisque quibusdam locutionibus inter partes age-

Nos in colloquijs cum Lutheranis habitis victos res, nō victos discessisse.

retur. De re ipsa autem Sacramenti, & de præsentia ipsius carnis & sanguinis Christi in S. Cœna inter utrosque conuenire : sed de modo præsentia tantùm disceptationē superfuisse. Id quod iam docuimus. Deniq; ut habeat & Osiander ipse, & Vbiquitariae confessionis socij ad quod nobis respondeant, planèque intelligant etiam Lutherum ipsum (cuius vnus autoritate niti videntur velle) primùm nobiscum sensisse, atque etiam post Polemica à se scripta, en primùm ipsiusmet Lutheri ante infelices istas controuersias placidè de sancta Cœna adhuc sentientis verba: *Est Sacramentum signum, quo nobis promittitur, OFFERTVR, & exhibetur communio, & incorporatio cum Christo, & sanctis fidelibus eius, ut Paulus ait, Vnus Panis, vnum corpus sumus: vnde Sacramentum in Pane, & Vino accipere, nihil est aliud, quàm CERTVM SIGNVM accipere huius communionis, & incorporationis cum Christo, & omnibus eius sanctis fidelibus.* En etiam post motas controuersias eiusdem Lutheri aliud scriptũ ad Helueticas Ecclesias, iam defuncto Zuinglio, missum. *Tertius articulus est de Sacramento corporis, & sanguinis Christi: In quo nusquam adhuc docuimus, ac ne nunc quidem*

Lutheri sententia.

Anno 1519.

Anno 1535.

*dē docemus, Christū è cælo, vel à dextera Dei
 Patris, aut ascēdere, aut descēdere, siue visibili,
 siue inuisibili modo, &c. (Ergo Luthero dex-
 tera Patris nō est Ubiquitas.) Verumtamē si
 fortè ne hīc quidem (ut supra dictum est) aliū
 alios intelligimus, præstat sanè nos nihilomi-
 nus inuicem benevolentiam colere, & semper
 meliora alios de alijs iudicare, donec gluma, &
 turbida aqua prorsus residat. Hæc Lutherus,
 qui & Basiliensem fidei confessionem, quæ
 nunc extat, approbavit: & formulam con-
 cordiæ inter Ministros Francofordienses
 à Bucero dictatam: & Syngramma Sueui-
 cum, & confessionem fratrum Valdensiū. Anno 1542.
 Quid amplius? V vitebergensis ipsa Con-
 cordia ex ipsius penè Lutheri ore emissa,
 quàm propè nobiscum, exceptis quibus-
 dā oculis, ille consenserit, apertissimè, ac
 luce etiam ipsa meridiana clariùs testatur.
 Quæ autem Parua confessio Lutheri dici-
 tur, omnia hæc tempora, & Lutheri iudi-
 cia secuta est: sed ea neque omnibus col-
 legis ipsius Lutheri placuit, ut apparet
 ex eorum scriptis: neque ex eorum com-
 muni sentētia, (quod fieri tamē oportuit)
 sed ex cuiusdam Amsdorfij Lutheri de-
 prauatoris, atque assentatoris duntaxat
 intemperie (cui se Lutherus proculdubio*

*Parua confes-
 sio Lutheri.*

facilē se præbuisse cōstat, edita fuit, atque cōscripta. Vide igitur quàm temerè nobis Lutherum obiicias, aut nostrorum cum Luthero colloquia. Sed etiam si pauci illi nostri in colloquium cōuocati vestris consentire non potuerint, non sequitur

cum ex superioribus aliquot vtriusque delegatorum Theologorum colloquijs decisio huius controversiæ fieri non potuerit, maiorem igitur certum, id est, legitimam omnium Ecclesiarum Synodum esse colligendum apparet.

Aug. in lib. De poenit.

nostram causam & fidei confessionem vestrâ deteriore esse: aut vestram sententiam veriùs verbo Dei niti, quàm nostrâ. Quid igitur? eo tantùm efficitur, plures ex vtraq. parte esse cōuocandos & alios iudices, q̄ neutrâ partē præiudicijs suis adhuc grauarint, esse seligēdos ac adhibēdos, qui de tota hac cōtrouersia cognoscāt. Id est nēpe, quod dicimus, Synodū legitimā ex omnibus reformatis Ecclesijs necessariò igitur esse cogendam. Nam etiam vera sē-tētia, in qua legitimus ordo neglectus est, pro iniusta, & illegitima ex Augustini ipsius responso censenda est. Quæ quia de Synodis, & legitimo errorum in Ecclesia damnandorum ordine diximus, reliqua Sturmij argumenta, quæ Osiander confutare voluit, persequamur.

Docet quarto loco, & verè quidem, idē Sturmius hac ratione agendi, & stringendæ in nostras Ecclesias condēnationis fieri in dies Pōtificios sãuiore, atque ad nos perfe-

persequendos vehementiùs incitari, quod omne crudelitatis ac laniens genus (quo in nostros vsi sunt) sic videatur ab Ubiquitariis probari. Quid igitur ad tam prudentem admonitionem Osiander? Respōdet satiùs esse errores damnare, quàm dissimulare. Neque esse omittenda bona necessaria, ne eueniant mala. Satius fuisset aperte dicere Osiandrum se malle animo suo morem gerere, quàm quicquam pensi in fratrum Gallorum, Hispanorum, Italicorum & aliorum salute conseruanda habere. Sed primùm de eo constare ex legitima cognitione oportet, vtri nōsne, an vos errorē doceamus. Nos .n. vestrū Ubiquitatis dogma planè erroneum, & verbo Dei perpetuòq; Ecclesiæ consensu damnatum, & vetustati prorsus inauditum esse variis scriptis iam ostendimus. Vos autem, velut etiam Pōtificij, dum nos damnatis, & partes & iudices sedetis, & certorum quorundam verborum inepta, falsaq; interpretatione nitimini. Denique Christum iam ex necessario consequenti negatis verè hominem esse: quia per vos verè humanum corpus iam non habet. Ergo in eo primùm falleris, quòd nos qui non erramus, tamen errare putas. Deinde, quænam est ista tan-

pag. 19.
Pontificios sic
ri in reforma-
tis & piis
ecclesias cru-
deliores ex
istis Germa-
nicis condem-
nationibus.

Osiandri &
sociorum in-
humanitas.

*Condemnationibus istis
piè & rectè
& Lutherus
ipse & ceteri
abstinerunt.*

ta reliquas orbis Ecclesias damnandi necessitas quæ vobis imposita est, vt cum iam per sexaginta annos & amplius ab initio instauratæ nostris temporibus Ecclesiæ sine vestris condemnationibus antea vixerimus: hoc demum tempore fuerit vobis necesse nos tam intempestiuè diro anathemate ferire? Hannibal fortasse erat, quod aiunt, ad portas: & in eo omnes Germaniæ opes erant sitæ: vt quod frustra in colloquio Vormasiensi iam pridem tentatum fuit, & ab ipso vestro Ioanne Brentio (siue feriò, siue propter Philippi præsentiam recusatum) nonnulli homines, id est, ex amplissima Mundi regione ad summum septem, in omnes Ecclesias pro libito animi hunc dominatum arriperent, & sententias illas suas temerarias & condemnatorias ferrēt. Prætereà, quæ tua, quæso, ista est intemperies, qui cum nos tanquam hæreticos, & fundamenta veræ fidei euertentes condemnas: negas tamen, si propterea à Pontificiis tanquam hæretici affligamur, vos nostræ istius afflictionis, eorumque sæuitiæ causam esse. Quasi qui sciens furioso gladium porrigit, non sit ipse eius cædis (quæ furiosus postea perpetrat) & autor, & reus: & quasi ob aliam causam Pontifi-

*Vbi quiritarij
armant Pontificios in
Ecclesiis Reformatas.*

cij sese in nos sæuire prætexant, quam im-
 primis quòd in hoc ipso dogmate de Cœ-
 na Domini ab ipfis dissetiamus, quoniam
 corpus Christi locali, corporalique modo
 adesse negamus. Saltem si idem diceres,
 quod Pappus iste tuus nimirum dum
 propter huiusmodi condemnationes ve-
 stras à Põtificiis vexamur, & cremamur, es-
 se quidem vos, vestrasq; illas condemna-
 tiones causas nobis istarum calamitatum,
 sed causas per accidens, non per se. Quod
 ita est apertè ridiculum, vt ne refutatio-
 ne quidem egeat. Sed excipit Osiander,
 Paulum, dum Galatarum errores conde-
 mnaret, non timuisse, ne Iudæos, aut Eth-
 nicos ad verè fideles persequendos exci-
 taret, aut sæuiore, truculentiorésque red-
 deret. Ergo neque id sibi, suisque esse me-
 tuendum: sed statim, & intrepidè Calui-
 nianum, aut Cinglianum (quod vocat) do-
 gma anathemate ferièdum, & esse eiicien-
 dum. Bona verba, mi Osiãder, aliquid ma-
 gis humanum abs te expectaui. Quid ve-
 rò tu, vel tui cum condemnatione Gala-
 tarum, ac Corinthiorum à Paulo facta cõ-
 mune habetis? Paulus Apostolus manife-
 stissimos Galatarum errores cõdemnavit.
 Nos autem ecquis vllorum errorum ad-

Pag. 12.

*Condemna-
 tionem à Pau-
 lo factam a-
 liquot Eccle-
 siarum nihil
 habere com-
 mune cum cõ-
 demnatione
 nostrarũ Ec-
 cleſiarũ, que
 fit ab Vbi-
 quitarijs.*

huc conuicit? Paulus condemnat ea ipsa, quæ communi illa totius Ecclesiæ Synodo Hierosolymis habitâ iam damnata fuerât: vos illa damnatis, quæ nulla legitima Synodus damnauit. Paulus ea cõdemnat, quæ ipsos Iudæos, & Ethnicos Pauli sententiâ audientes, erroris, & blasphemix suæ conuincebant, atque vnde ad sæuitiam in orthodoxos excitari non poterant, quin eò magis ipsi se suosq; errores condemnarēt. Vestra verò in nos condemnatio maximū Pontificiis suorum errorum patrociniū affert. Ea enim vera esse dicitis, ex quibus ipsum Papisticæ Idololatriæ (quæ signis ipsis .i. Pani & Vino Cœnæ, à Papistis exhibetur) fundamentum confirmatur. Ergo eos & in errore confirmatis, & ad sæuiendum in nos, tanquam falsa de S. Cœna sentientes, per vestras illas condemnationes inflammatis. Porrò quòd excipis, Lutheranos potius, quàm Cinglianos supplicio à Pontificiis & affici, & olim affectos fuisse, falleris turpissimè. Vos .n. rationes habetis cum Pontificiis communes de illa ab vtrisque vobis cõficta Omnipotentia (quæ sapientiæ, & veritati Dei repugnet) de localitate vnus, & eiusdem corporis eodē tempore pluribus in locis:

de

*Pag. 19.
Lutherani
cur dicti omnes,
quos Pontificij persequuntur ob religionem.*

de signorum ipsorum Cœnæ veneratione, de Iudaica, & Capernaica ^{et pñs}, Id est, horum verborum, *Hoc est Corpus meum*, interpretatione, & aliis etiam plurimis capitibus. Ergo vos cum illis summè in istis consentitis. Sed quoniam istud Lutheranorum cognomentum apud Põtificios ita primùm inualuit, vt quicumque ipsis repugnarent, Lutherani vocarentur: factum est, vt dum eos ipsos cremant, qui planè, perspicuèq; vestrę Ubiquitati aduersantur, dicant tamen se cremare, ac damnare Lutheranos: quos (si vestris verbis vti didicissent) Calvinianos, Cinglianósque potius nominarent: Vt etiam vestro exemplo factitare iam consueuerunt. Sed hæc hactenus: quid autem ad quintum Sturmij argumentum respondet Osiander?

Dixit Sturmij, vt vos vestri officij piè, vt frater: & Pappum imprimis pro sui muneris iure .i. Rectoratu Argentinensis scholæ moneret, nequaquam decere, vt vos, qui Lutheri & Philippi discipuli videri vultis, condemnetis eos, cum quibus pietissimi, doctissimi que illi præceptores vestri amicitiam toto vitæ tempore sanctissimè coluerunt. Quid tu igitur ad tam seriam admonitionem, Osiander?

Præceptores eorum, qui nostras Ecclesias damnant, cum nostris Præceptoribus sanctissimè amicitiam semper coluerunt.

Pag. 19. &
26.

Nugas agis, vt soles, & nescio quos minutos Theologos nobis cōmemoras, & eos etiam ipsos vnum tantum aut alterum, vt Amsdorffiu, & Scuenkfeldiu, qui nostros viuo Luthero non dilexerunt. Sed agit Sturmus de Primariis illis Dei Opt. Max. instrumentis, de primis ipsis Ecclesiæ instauratoribus, de ipso M. Luthero, de Philippo Melanphone, de Martino Bucero, de Capitone (Deus immortalis, quæ lumina mundi, quos viros nunc nomino!) qui cum Zuinglio, Oecolampadio, Bulingero, Caluino animis coniunctissimi ad extremum vsque vitæ diem vixerunt. Id quod ex ipsorum tum publicis, tum etiam priuatis scriptis apparet. Hoc tu negare non potes, & si negaueris ipsa te veritas palàm redarguet. Sed vide quò tandem, Osiander, delaberis, & quid quantumque tibi assumas, vt Buceri, & Philippi doctrinam apertè cōdemnes, atque hæc scribere audeas. *Vtinam Philippus, & Bucerus*

Pag. 20.

Osiander con-
demnat etiã
Philippū ipsū
& Buceriū.

*rectius crediderint, quàm posteriora ipsorum
vel scripta, vel facta testantur.* Equidem,
vt iam video nequaquam frustra, neque si-
ne certissimo vitæ suæ periculo Philippus
ille iam senex toties ad Caluinum, amicòs-
que suos orthodoxos, in extrema illa ata-

te sua scripsit. *Etsi propter senectam à meta huius curriculi non procul absum, tamen quotidie noua exilia expecto.* Vel enim ex vna ista Philippi condemnatione facta à te Luca Osiandro apparet, quis fuerit in illud verissimi Germaniæ totius lumen, vestræ cateruæ, & animus, & conatus, nisi Dominus eum maturè vestro furori & minis opportuna morte subduxisset. At verò addis nos à Ioanne Brentio esse antea condemnatos. Nimirum postquam ambitione ἀπλήσω fascinatus Brentius, ne se ipsum quidē amplius ferebat: & postquam Syngramma Sueuicum (cuius ipse fuerat autor) etiam ab ipso Luthero approbatum summa animi leuitate, & inconstantia damnabat. Ego verò ab isto postremo, delirante, ac furioso Brentio, ad primum ipsum, sedatūque Brentium prouoco: ex cuius & Caluini literis vtrò citròque scriptis apparet eum cū Caluino sanctè amicitiam; pacemque, quandiu se ipsum ferre potuit, coluisse. Quòd si qua intolerabilis ambitio eum senem postea trāuersum egit, quis in illo facto nimium opulento, & nihil aliud, quàm priuatum post Philippi mortem in Germanicis Ecclesiis, affectante, miretur accidisse quod habet prouer-

*In Epist. Cal
ui. Epist. 59.
Pag. 149.*

*Brentius non
sibi constitit.*

*In Epist. Cal
ui. Epist. 67.
Pag. 77.*

bium vetus *Ægyptus dicitur*. Quale enim tandē fuerit semis Brentij ingeniū, & à vera humanitate alienū vel vnicū illius testamentum semper testatur. Nam ne non semper esset in Germania satis bellorū, & diffidiōrum, quæ viuis seminare inceperat, etiam morientem eum non puduit infelix illud classicum canere, quo postea ad dirissima hæc certamina excitata sunt Germanicæ penè omnes Ecclesiæ. Ergo aut alios, qui nostros Pastores oderint, damnarintque, recense, Osiander: aut si Brentium istum nobis commemoras, da mihi eum ipsum sibi constantem.

Sexto autem, & postremo loco Sturmius proposuit Ubiquitariis (vt eos ad pacem, & concordiam nobiscum ineundam, ehortaretur) Illustrissimorum Germaniæ Principum plenum summæ pietatis & charitatis exemplum, qui pro nostris Ecclesiis, dum crudelissimè à Pontificiis affligebantur, ipso etiam Brentio & Iacobo Andrea nominatim postulātib. apud Regem Galliæ sapissimè intercesserunt. In quo manifestè demonstrarunt se neque nostram doctrinam damnasse, neque pro sua in Christum pietate aspernari nostras Ecclesias voluisse. Quid ad ista Osiander?

Negat

*Illustriss. ipsi
Principes E-
lectores cum
nostris Eccle-
siis pacem co-
luerunt.*

Negar Illustriss. illos Principes pro Cinglianis intercedere se existimasse, sed pro Lutheranis. Quasi verò antequam auxiliū & patrociniū apud regem Galliarum ab Illustr. Principibus pro se postularent nostræ Ecclesiæ, nō iisdē obtulerint planā & perspicuā suę fidei cū in aliis articulis, tū in illo, qui est de S. Domini Cœna, cōfessionē. quæ etsi ea esset, quæ sēper fuit, & nunc est, & in præsentia corporis Christi modo à vestra dissentiret, hoc tamē dissidium tāti esse momenti non iudicarunt, quin pro nostrarum Ecclesiarū salute intercederēt.

Vis etiam aliquid amplius dicam, quo tēpore Ferdinandus electus est Francofurti Imperator, postulantibus Ecclesiarū Gallicarum Legatis pacificam de his controverſis collationem, non modò Illustriss. tres Principes Electores: sed etiam aliquot alij Germaniæ Principes promiserunt: tantū abfuit, vt consilium, quod de nobis indicta causa damnandis, vos novitij cepistis, illi approbarent. Quod si qui sunt iam à nobis, nostra certē nulla culpa, alienati quis istud tribunitiis vestris clamoribus, & assiduis vociferationibus factum ignorat? Nos enim ab eo tempore ne tantillum quidem à priore sententia

desciuisse & Confessiones publicæ, & priuata Doctorum nostrorum scripta palam omnia testantur. Atque hoc ad Primam libri tui partem responsum nostrum habeto.



SECUNDA OSIANDRICI
libelli Pars,

ERGo ad tertium, & vltimum huius disputationis Osiandricæ caput mea festinat oratio, vbi totus est Osiander in eo, vt nostrum dogma doceat, & falsum, & damnadum esse probet. In quo certè eò breuior sum futurus, quòd nihil nouum afferat, cui iam pridem non sit millies abundè à nostris responsum, & quod aliunde non descripserit, & millies à nostris nō sit refutatū. Selneccerū & Chēnitium non nominabo. Ipsi enim illa omnia tua, tanquā sua, optimo iure abs te reperent. Sed quoniā, vt inquit Hierony. *Qui arguitur in pluribus, & in dilatione conuictū aliquod prætermittit, quicquid tacuerit, confiteri videtur*, idcirco etiam ad hāc tui libelli partem, Osiander, respondebo. Af-
fert

fert igitur in vniuersum argumenta octo Pag. 22.
 Osiander, sed antequam refutentur, constare primùm oportet quid de S. Cœna ipsi sentiamus. Docemus igitur ipsam carnem & sanguinem Domini nostri Iesu Christi corporalis præsentia sita à signis absentē, & non in terris positā, sed in cœlis residentē, tamen reuera dari ac communicari singulis in Cœna Domini Pane, & Vino ex fide vescentibus. Contra tam apertam Ecclesiarum nostrarum doctrinam quid obiicit Osiander?

Summa nostre doctrinae.

Hoc nostrum dogma verbis testamenti Christi, repugnare: hæc enim verba Christi Osiand. argumentum. Pag. 22.
inquit hoc est corpus meum, dicuntur de distributione Panis, & vini in Cœna Domini. Ergo qui verum ipsum, & essenziale corpus Christi ubique esse negant, vel cum signis S. Cœnae corporali præsentia coniunctum esse non concedunt, verbis testamenti Christi repugnant.

Hoc ipsum eadem facilitate negatur, qua ab isto affirmatur: licet hîc, tanquam de parta victoria, iuueniliter tamen exultet Osiander. Nam aut postulât isti, vt sibi tanquã suo Pythagoræ discipuli credamus: aut ipsos oportuit docere ex ipso Dei verbo rectè colligi quod asserunt. Conce-

Responsio.

dimus enim dici de distributione Panis, & Vini, *Hoc est corpus meū; hoc est sanguis me?* immo verò etiam de Pane & vino ipso Sacramēto illa verba intelligi fatemur. Sed Sacramentaliter. Ergo ipsum, & verum Christi corpus, signis nimirum Pani & vino S. Cœnæ, vnione Sacramentali (quæ & ἐν ἐπισημῶν & σημεῖων, & Pactionalis tantum est) præsens adest: corporali verò præsentia situ ab iisdem signis idem essentielle Christi corpus abest. Quare cum Vbi que præsentiam corporis Christi, aut corporalem præsentia eius modum cum signis ipsis negamus, neque Christum à sua Cœna absentem facimus: neque Deum mendacem, sed verissimum, sui que promissi, qua ratione dare promisit, renacem, & præbitorem fidelissimum. Et quod iste ἰσχυρῶς clamat se verbis ipsis Christi inhærere: saltem ex Basilio intelligat, οὐκ ἐν λόφοις ἀέρος, ἀλλὰ ἐν τῇ δυνάμει συμπαινομένων τοῦ εὐσεβῆς ἐπί). Sensus enim, non sermo fit crimen, ait Hilarius. Quemadmodum etiam aiunt ipsi Iurisperiti. *Scire leges non est earum verba tenere, sed vim & mentem.* Augustinus autem lib. 3. de Doctrina Christian. cap. 16. docet hæc verba Christi figuratè, non autem naturaliter (vt in scholis loquuntur)

accí-

Basil. lib. 1.
cōtra Enno.

Hil. lib. 2.
Trinit.

accipienda esse Si praeceptiua locutio est, aut flagitium, aut facinus vetans: aut utilitatem, aut beneficentiam iubens, non est figurata. Si autem flagitium, aut facinus videtur iubere: aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, facinus vel flagitium videtur iubere, figura est ergo, &c. Ergo istas locutiones, Hoc est corpus meum: hoc est sanguis meus, nō κατά τὸ πρῶτον: sed κατά διανοίαν Patres Orthodoxi, vti & nos, intellexerunt, cōtrā quā Vbiquitarij sentiūt, & hīc obicit Osiander. Deinde plus colligit in cōclusionē quā in antecedēte ponatur. Aliud enim est in Cœna, quā Vbique adesse, cum neque quouis tempore, neque quouis loco S. Domini Cœna celebretur, quod vel ipsi Papistæ verum esse faciliè concesserint.

Ecclesiarum helueticarum dogma adimit ^{2. Argum.} Osiandri. Christo omnipotentiam.

Nam qui negat esse impossibile Deo efficere ut verum corpus simul sit in pluribus locis, adimit illi omnipotentiam. Hoc illi affirmant. Ergo &c.

Qui committit Dei sapientiam ac veritatem cum ipsius omnipotentia, is neque Responsio.

Deum omnipotentem facit, neque sapientem, neque verum. At Vbiquitarij eam cū Dei veritate, & sapiētia apertissimè in certamen vocant. Ergo Vbiquitarij Deum neque omnipotentem, neque veracem agnoscunt. Volūt enim, vt quod Christus verus homo dicitur, & sumpsisse naturam in omnibus nostris, excepto peccato, similem, illud non sit verū: sed vt corpus planè alterius generis assumpsit, quàm vllum corpus sit, vnquàmve fuerit, id est, quod neque *οὐθενθεν* sit, neque loco, aut *ubi* vlllo comprehendatur. Hoc igitur primū in omnes Vbiquitarios retorquemus. Huic autem Osiandri argumento iam respondemus illud ipsum, quod ait Basilus, August. Damasce. nimirum, quòd Deus non possit quædam, non esse hoc ipsum in Deo impotentiam: sed potius summam esse *Dei & sapientiam, & potentiam, & constantiam*. Nam non posse mentiri, mori, sibi aduersari, hæc summa est Dei gloria, constantia, & omnipotētia, quæ si posset, iam non esset omnipotens. Huiusmodi est illud quod dicimus: cū verum, & humanum corpus omne *οὐθενθεν*, & locabile esse voluerit Deus, ac tale filio suo Domino nostro Iesu Christo pro nostra salute dederit

Rom. 8.
Hebr. 4.

derit, summæ esset inconstantie quod perpetuum esse voluit, verã videlicet humanitatem Christi destruere: summæque impotentia mentiri posse. Quod sanè Deo tribuit quisquis contradictoria illum velle docet, ipsum videlicet velle vt corpus Christi simul sit & circumscriptum & incircumscriptum: item finitum & infinitum: & vno loco simul, atque pluribus locis. Hæc vos asseritis, nos negamus. Vtri meliùs sentiant, iudicet orthodoxa Ecclesia atque posteritas.

Qui ubique esse corpus Christi non consentiunt, relinquunt nobis in S. Cæna Panem & Vinum Symbola nuda, quibus iubent, vt fidem nostram confirmemus.

^{3.} Osiandri

argumen.

pag. 23.

Nobis hîc verò Osiander errores, & ^{Responsio.} monstra affingit, quæ debellet: nostram autem sententiam neque refert, neque refutat. Negamus igitur vel ex verbis, vel ex mète nostra colligi posse, quod hîc de nobis Osi. ait. Ex verbis quidem non potest, quia perspicuè docemus hæc signa longè differre à rerû simulachris, aut pictis imaginibus, etiam ad viuum expressis. Huiusmodi enim εἰκόνας sunt signa tantùm, eaq; nuda, neque rem ipsam, (quam signant, & repræsentant) dari nobis, communicariq;

obfignant. At Panem, & Vinum S. Cœnæ
 affirmamus esse certiffimas ipsius Christi
 carnis, & sanguinis communicati exhibi-
 tiq; nobis *σφραγιδας*, si finē eorum specte-
 mus cuius iam sunt instituta. Quare ex
 verbis nostris refutatur ista Osiandri ca-
 lumnia, apparétque minimè nos facere fi-
 gna Cœnæ nuda signa. Atqui neque ex
 mente nostra aliud quippiam colligi po-
 test, quia quæ sit mens nostra ex verbis
 nostris, non aliunde intelligitur. Verùm
 quæ ista, quæso, Dialectica est, Osiander,
 idcirco concludere sacrae Cœnæ signa va-
 cua, & nuda à nobis relinqui, quoniam
 monstrosam illam *Vbiquitatem & Vbique-
 præsentiam* corporis Christi non admitti-
 mus: aut corpus ipsum cum signis corpo-
 rali præsentia modo præsens adesse in eo-
 dem loco nequaquam concedimus: cùm
 ipsemet Lutherus, vt antea docuimus, V-
 biquitatem nihil ad Cœnam Domini per-
 tinere sit testatus: neque id Pouchenius i-
 pse diffiteatur, immò disertè iam affirmet.
 Prius igitur, Osiander, inter vos cõueniat,
 oportet, quàm nobiscum disceptes. Ergo
 sunt ex nostro dogmate signa, seu Symbo-
 la S. Cœnæ, signa non nuda: sed verè testi-
 ficantia, atque, vt loquuntur, exhibitiva
 ipsius

ipsius rei, quam designant: sed nobis ea fi-
 de sumentibus, spiritali modo: animis, nō
 ore corporis: neq; etiam ipsius, vt vos lo-
 quimini, essētiā carnis & sanguinis Chri-
 sti in eodem loco .i. in his terris cum signis
 copulatione: quem vnum tamen modum
 vos esse vultis per quem S. Cœnæ symbo-
 la esse queant vera promissionum Dei si-
 gna. Quasi verò in sacrificijs Veteris Te-
 stamenti (quæ erant eiusdem Christi car-
 nis pro peccatorum remissione immolan-
 de Sacramenta, vt iam immolatæ hæc no-
 stra sunt signa) ipsa Caro, & Sanguis Chri-
 sti adessent præsentiaē corporalis situ &
 modo: quasi in Agno Paschatis, in Manna,
 in conuiujs Eucharisticis (quæ certè o-
 mnia erant Patrum cum ipsa carne, & san-
 guine Christi cōmunicationis Sacramen-
 ta, quemadmodum & hæc nostra sunt
 nostræ) ipsa caro & sanguis Christi tunc
 præsens essentialiter adesset, & in eodem
 loco cum ipso Agno, cum ipso Manna, cū
 ipso Pane azymo, & vino, quibus post sa-
 crificium vescebantur fideles, præsens es-
 set. Quæ tamen si nuda fuerunt signa, an
 nō Patres iudicatus fuerit Deus? Quam-
 obrem etsi corpus ipsum & sanguinem
 Christi cum Pane, & Vino S. Cœnæ eodē

1. Corin. 10.

loco non coniungimus : neque cum signis corporali præsentia adesse dicimus : propterea tamen neque nuda, neque etiam vacua illa relinquimus, quemadmodum vident omnes, vt tandem nos hac calumnia onerare desinas. Quid in Baptismo? Num idcirco Aqua nudum est & inane signum, quoniam Christi sanguis cum ea corporalis præsentia modo, vobis etiam approbantibus, non coniungitur. Vide quid ad ista respondeas?

4. Osiand.
arg.
Pag. 23.
I. Corint. II.
ver. 27.

Qui cum Vbiquitarijs non consentiunt, Paulo repugnant, quoniam Paulus affirmat etiam indignos sumere ipsum essentielle corpus, & sanguinem Christi, quod negant isti.

Responsio.

Iterum apertè verba Pauli corrumpit Osiander: hæc enim sūt ipsissima Pauli verba ex Græcis Latina facta. *Itaque quisquis ederit Panem hunc, & biberit hoc poculum Domini indignè, reus tenebitur corporis & sanguinis Domini. Rationem addit Paulus. Nā qui edit & bibit indignè, damnationē sibi ipsi edit & bibit, non discernēs corpus Domini. Ex quibus Pauli verbis primū apparet sumi quidem ab indignis Panem hunc & Vinum illud. i. Sacramēta: at nō illud quod vult Osiander, id est, corpus & sanguinem Chri-*

Christi. Est enim verissima hæc Christi sententia: *Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem habet vitam æternam, & ego excitabo eum in novissimo die.* At pro Pane hoc & pro Poculo hoc, quæ sunt voces Pauli, malitiosè Osiander hæc verba substituit, *Ipsium corpus & sanguinem Christi*, quæ certè longissimè, totaque naturæ ratione ab ipso Pane & Vino differunt, nisi si fortasse transiens iste in castra Pontificiorum è S. Cæna Domini tollit omnino signa ipsa, & symbola. Alterum autem quod ex ipsdem Pauli verbis disertè colligitur hoc est, *Indignos ad Cænam Domini accedentes Reos esse corporis, & sanguinis Christi, quia non discernunt corpus Domini.* Hoc autem quid sit explicans Augustinus ait, *quoniam Indignus hunc Panem, & Poculum hoc, velut quilibet alium cibum indiscretè, negligentèrque sumunt: & propterea redundat contemptus in ipsum Christum .i. in ipsam rem significatam.* Præclarè enim Hieronymus in Malachiam: *Dum sacramenta violantur, ipse, cuius sunt, violatur.* Quemadmodum enim qui signum Paschatis, qui Manna ipsum, qui Panes Propositionis, qui carnes in sacrificio Eucharistico oblatas à cæteris vulgaribus cibus (quanuis & ipsi sint Dei

Ioan. 6. v. 54.

Tract. in Evangelio Ioan. 62.

Hierony. in Malach. c. 1.

Joan. 6. v. 58.
1. Cor. 10. v. 5.

dona) fide non discernabant iudicium sibi manducabant, quemadmodū docet Christus ipse. Neque tamen ipsa res significata, nempe Caro Christi tunc præsens in iis locis erat, neque cum ipsis signis coniuncta: sic qui in S. Domini Cœna Panem, & Vinum Sacramenta à vulgaribus, communibusque cibis fide non distinguunt, ij & Dei beneficia contemnunt, & corporis Christi *κοινωνίαν* (cuius hic Panis, & hoc Vinum sunt illis Symbola sacra) & vt vno verbo dicam, Deum ipsum, & Christum Dominum aspernantur cum vniuersis salutaribus ipsius donis. Quare perperam colligit Osiander nos aduersari Paulo. Neque enim hoc dicit Paulus, sed id tantum, eos nimirum edere *Panem hūc,*

Chrysof. Ho-
mil. 60. ad
pop. Antioch.

& poculum hoc. Præclarè igitur Chrysolto. Homil. 60. ad populum Antiocheni. docet hæc verba Christi, *Hoc est corpus meū, &c.* nihil sensibile, sed omnia intellectu & fide apprehendenda continere, ac polliceri, ne corpus ipsum Christi in his, aut cum his signis quæramus: aut illud insensibile esse, etiam quum adest, existimemus. Arque sic respondetur ad quartum Osiandri argumentum.

Quintum O-
siandri Ar-
gumentum.
Pag. 23

*Qui vbiq; esse corpus Christi non faten-
tur*

tetur, errant: quoniam negant Christum iuxta
 humanitatem assumptam etiam in statu gloriae
 & Maiestatis esse omnipotentem.

Audi, Osiander, quid dicamus. Affirma-
 mus Christum etiam ante statum gloriae, Responsio.
 & eius Maiestatis (in qua nunc est) esse,
 fuisseque semper & ab æterno omni-
 potentem: quia Christus hic est verus Deus,
 & Deo Patri per omnia æqualis. Sed Chri-
 stum iuxta humanitatem assumptam esse
 omnipotentem, hoc verò pernegamus.
 Ratio est, ne naturas in Christo confun-
 damus, ne proprietates earum essentiales
 propter Maiestatem à Christo homine as-
 sumptam in eo fuisse abolitas cum Euty-
 chianis sentiamus: ne ipsum fidei nostræ
 fundamentum, & hoc immutabile Sp. S.
 verbum euertamus, *Et Verbum Caro factum*
est. Denique ne ipsam omnipotentiam Ioh. I. v. 14.
 in Creatura vlla esse constituamus, i. ne
 creaturam vllam Deum faciamus. Etsi e-
 nim scholastici dicunt humanam Christi
 naturam per gratiam Vnionis (vt ipsimet
 loquuntur, & quidem rectè) non autem Lombard. lib.
 per gratiam habitualem appellari posse 3 Sent. Dist.
 omnipotentē: tamen huiusmodi phrasēs 14. Thomas
 in abstracto sunt periculosæ, ac vos mul- in 3. part.
quest. 3. Du-
radus in Lō-
bardum.

tósq; non satis quomodo id rectè dicatur attendentes fefellerunt. Atque etiam tales enuntiationes de humana Christi natura sunt tantum, vt scholæ loquuntur, dialecticæ, & verbales: non autem Reales, aut Physicæ, vt ex Luthero quoque ipso potest colligi in postilla Ecclesiastica in Enarratio. Epist. in die Natali. Quamobrem in eo verè tu quidem, Osiander, scribis, *Nos negare Christum iuxta humanitatem esse omnipotentem: sed in eo erras turpissimè, quòd hanc nostram verbo Dei consentientem sententiam errorem appellas, & esse iudicás.*

6. Osiand.
Argumen.
Coloss. 2. v. 3.

Qui ubique corpus Christi esse non credunt, negant, aduersus ipsissima Pauli verba, reconditos esse in Christo iuxta humanitatem assumptam omnes thesauros sapientia, & scientia: quoniam volunt Christum ea tantum scire, quâ homo est, quæ ad officium iudicis pertinent

Responsio.

Respondemus verò, Nos vera fide palam profiteri, & toto pectore credere, D. N. Iesum Christum etiam, quâ homo est, eâ gloriâ, maiestate, scientiâ, potentia, omnibusque aliis (quæ in creatam vllam naturam cadere possunt) Dei donis
exor-

exornatum, ac præditum esse, vt & supra Angelos omnes ineffabiliter emineat, & sit hæc ipsius gloria & maiestas etiam Angelis ipsis ineffabilis, ac incomprehensibilis: tamen negamus eam ipsam maiestatem, gloriam, scientiam, potentiam (quã Christus homo à Patre accepit) esse vel origine siue tempore, vel genere, vel rerũ ipsarum quas scit, quãque per eam potest, numero, & ipsis agendi viribus, id est, (vt in scholis loquuntur) & extensiuè, & intensiuè illi & gloriæ, & maiestati, & scientiæ, & potentiæ parem, aut æqualem, quam idem Christus habet, quã Deus est. Itaque cum Augustino & Ambrosio dicimus eundem Christum seipso & maiorem, & minorem esse. Lyranus ipse in Ioan. Euangel. cap. 7. vers. 16, docet in Christo etiam post ipsius glorificationem duplicem scientiam inesse, quæ minimè sit confundenda. Vnam quidem diuinam, & æternã, & Patri æqualem, illique essentialem, quia Christus est Deus Patri æqualis: alterã autem creatam & longè inferiorem, ac minorem illã æterna & superiori, quam habet Christus etiam, quã homo est in cœlo sedens ad dextram Patris,

& summa supra creaturas omnes eminentiâ à Patre glorificatus. Huius autem nostræ fidei, ac orthodoxæ sententiæ ratio est, quòd qui utramque Christi gloriam, scientiam, potentiam, &c. confundunt, vel eas inter sese exæquant, procul dubio ij. vel cum teterrimis hæreticis Eutychnianis humanam naturam post eius glorificationem absorbent: vel cum Monophysitis (qui sunt propago Eutychnianorum) ex duabus naturis vnâ tantùm compingunt: vel cum Monothelitis Monophysitarum successoribus in Christo (quem tamen astutè & Deum, & hominem fateri ad tegendos errores videbantur) vnicam duntaxat voluntatem, scientiam, potentiam, &c. esse imaginantur. Ergo utramque & scientiam, & potentiam, & Maiestatem in vno & eodem Deo, & homine Christo distinguimus, non tamen separamus: imparem facimus, non tamen inesse negamus: utrique naturæ quod suum est, relinquimus: naturas autem ipsas, aut earum essentielles proprietates neque confundimus, neque absorbemus. Ex quo fit, ut quia tanta est Christi etiam hominis maiestas, & gloria, (quantam antea diximus

mus, quantaque illi ipsi necessaria est, cui
 vni Pater dixit, *Sede à dextris meis*) dica-
 mus etiam Christum non ea tantum iuxta
 naturam assumptam scire, & posse, quæ ad
 iudicis officium pertinent (id quod dunta-
 xat à nobis dici con fingis) sed in vniuer-
 sum quicquid ad totum Mediatoris officium,
 quicquid ad Domini, quicquid ad Regis
 erga vniuersam Dei Ecclesiam, munus, deni-
 que quicquid ad totius huius Mundi guber-
 nationem pertinet, illud de omnibus crea-
 turis scit, illud in omnes potest, illud de o-
 mnibus, & singulis ordinat: illud in omni-
 bus efficit. D. N. Iesus Christus etiam quæ
 homo est, quia *sedet ad dextram Patris, da-
 taque est illi omnis potestas in caelo, & in ter-
 ra. i. in res omnes creatas, siue illa sint caele-
 stes, siue Terrena, siue subterranea, & effica-
 citate virtutis, spiritusque sui omnia im-
 plet.* Hæc est igitur nostra pia, orthodoxa,
 perpetuo S. Scripturæ testimonio confir-
 mata sententia de omnipotentia, omni-
 sciëntia, & (si quis ita appellare velit) omni-
 maiestate, ac gloria Domini, ac Seruatoris
 Nostri Iesu Christi in assumpta à se natu-
 ra. i. humana. In quo nequaquam refuta-

Matth. 28.
 ver. 18.
 Philip. 2. ver.
 10.
 Ephes. 4.
 ver. 10.

coloss. 2. ver.
 3.

ros sapientia, ac scientia esse in Christo. Nam loquitur Paulus de tota Christi persona, non de humana tantum eius natura. Persona autem Christi duabus illis naturis constat: quarum vna diuina est, cuius respectu verè dicuntur ἀπὸς inesse in Christo omnes thesauri sapientiæ, cum sit ipsa sapientia Patris. Quòd si quis etiam ad naturam Christi humanam referenda velit hæc ipsa Pauli verba, *In eo sunt omnes thesauri sapientia & scientia, quia ex eius plenitudine*, quemadmodum ait Ioannes, *omnes accepimus*, per nos etiam id facere potest. Respondemus enim tunc, vocem, *Omnes* comparatè ad omniù cuiusuis generis, & prærogatiuè creaturarù sapientiã, scientiamq; accipi, quæ præ Christi scientia, & sapientiã ne exigua quidem sit sapientiæ illius particula, & velut ad Mare totum aquæ guttula, aut ad totum Solem quædam tantum lucis scintilla. Quãquam quomodo Chrysofost. illum Pauli ad Colossenses locum explicet, fortasse non ignoras. Nolo autem in hunc locum transcribere ad meã sententiã confirmationem quod & Basil. lib. 4. contra Eunom: & Nazian. Oratio. 2. de filio scribunt explicantes hoc dictum Christi

sti Marc. 13. vers. 32. *De die illo, & hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque filius, nisi Pater.* Quoniam etiam cum illis Lutherus ipse refert illa Lucæ verba ad idioma naturæ humanæ in concione quadã enarrans illum eundem Marci locum. Et hæc quidem ad sextum argumētum tuum, Osiander, nostrum est responsum. Addis autem.

Lutherus in
Marc. Locū
De die, &c.

Qui corpus Christi ubique esse negant, diuidunt operationes in Christo, & separatim alias Diuinitati, alias Humanitati tribuunt: qui est iam dudum damnatus Nestorianorum error.

7. Osiand.
Argum.
Pag. 23.

Nequaquam verò operationes Christi separamus, Osiander, vti neque ipsum Christum in duo *ὁμοῦ καὶ μὴ ἑνὸς* diuidimus: sed distinguimus tantum in vna, & eadē Christi Dei & hominis persona operationes Deitatis proprias ab iis, quæ sunt humanitatis in eodem Christo propriæ. Ambros. *Non enim Christum diuido cum carnis eius, diuinitatisque distingo substantias.* Quod postea Leo I. Episc. Romanus pulcherrimè docuit. Quod contra Eutychemen Vigilius Episc. Pater & scriptor orthodoxus scripsit. Quod antea & Ephesinum, & Chalcedonense Concilium confirma-

Responso.

uit. Ergo totus Christus plenam totius orbis terrarū administrationē obtinet quidē nō est tamen Christus vtrāque sui naturā Deus. Totus quidem Christus, vt ait Augusti. & vbiq̄ue est, & omniscius, & omnipotens. At non tamen totum Christi, quia in Christo verē nostro Emanuele sic duæ illæ naturæ vnā ipsius personam efficiūt: sic etiā post Christi glorificationem in Christo perseuerant, vt quemadmodum ἀχριστός ἢ ἀδιαπέτος vnitæ sunt: sic ἀουχύτης ἢ ἀσπέντης manent. Id quod, vt dixi, in Chalcedonenſi Consilio (quod vestri, Osiander, admittunt) pij, & orthodoxi Patres iam pridem definierunt. Non est autem idem separare, & distinguere aliquid. In S. enim Trinitate Personæ inter se distinguuntur, non separantur. In vno quoque nostrūm anima distinguitur à corpore, & vtriusque actiones: non autē in diuersum suppositum separatur. Ergo, & quā pueriliter in confundendis his vocabulis *distinguere*, & *separare* hallucineris: & quā falsò nobis Nestorianorum errorem, aut quicquam illi simile affingas, per te ipsum vides, si tamen per te ipsum aliquid videre potes. Tu potius,
tūique

tuique Vbiquitarij Nestorianorum erro-
rem ex inferis reuocant, dum per illam
omniū Deitatis essentialiū proprietatū in
humanam Christi naturam effusionem,
hominem ipsi Deo in Christo exæquant.

Cyrril. in lib.
de Incarnat.
Vnigenit.
cap. 8.

Octauum, & vltimum istius Vbiquita-
rij aduersus nos argumentum est. Errare
eos, qui secum non consentiunt, quoniam
Christum, & secundum Deitatem, & secun-
dum humanitatem vbique esse negant: cum
tamē dixerit Christus, Ego vobiscum usque
ad consummationem seculi.

8. Osiand.
Argumen.
Pag. 8.

Matth. 28.

Primum vel ineptit Osiander, vti & Pap-
pus, vel fortiter dissimulat nostram sen-
tentiam, ne apertē iam videatur calumniari.
Constanter enim & asseueranter cum
Augustino dicimus, docemus, & affirma-
mus, Totum quidem Christum esse Vbique:
non autem Totum Christi. Nam non est conse-
quens, quemadmodum ait idem, vt quod
est in Deo, ita sit Vbique vt Deus. Cauendum
enim est ne ita Diuinitatem astruamus homi-
nis (Christi) vt veritatem corporis auferamus.
Neque enim secundum hanc formam (id est,
secundum Carnem) putandus est (Christus) V-
bique diffusus. Carni quidem suæ dedit im-
mortalitatem, naturam non abstulit. Vna igitur

Responsio.

August. De
presentia Dei
ad Dard.
Epist. 57.

*tur persona Deus & homo est, & utrumque est
 Deus Christus Iesus, Vbique per id quod Deus
 est: in cælo autem per id quod homo. Quid a-
 pertius dici potest pro nobis? Quod si
 quoties pronomen Ego à Christo usurpa-
 tur, de vtraque eius natura intelligendum
 est hoc pronomen, an non consequetur
 Christum perpetuò hominem fuisse, quo-
 niam dixerit, *Antequam Abraham esset, ego
 sum*, vt alia infinita omittam? Hæc igitur
 est prima Osiandri in nos calumnia: quòd
 inter totum Christum, & totum Christi,
 Inter Christum vniuersaliter, & sigillatim
 consideratum distinguere non potest vel
 hîc, vel infra pagina 25. Vbi sic magno er-
 rore concludit, *Christus Deus, & homo suæ
 Ecclesiæ imprimis adest: Ergo & humanitas
 Christi Vbique est*. Nos igitur cōcedimus to-
 tum quidem Christū. i. eum Christum (qui
 verè & Deus & homo simul est) Vbique
 esse. Secundum autem vtranque naturam
 Vbique esse pernegamus. Altera istius ho-
 minis fraus in eo est, quòd ambiguè loqui-
 tur. Nam si illud suum, *secundum humani-
 tatem* sic intelligit, vt significet, ac velit
 Christo Deo (qui Vbique est) sēper hypo-
 staticè vnitā esse humanitatē, quā semel as-
 sum-*

sumpsit, & quam nunquã deserit, nos quoque idem faremur. Gratia enim vnionis .i. propter hypostaticã illã naturarũ inter se vnionem de Christo dici potest, Christũ hominem esse *Vbique*: quia Deitas, cui hypostaticè humanitas vnita est, *Vbiq;* est, & quia qui Deus est *Vbique*, indiuisè semper retinet vnitam sibi humanitatem. Ipsa verò humanitas Christi reipsa *Vbique* esse non potest. Neque enim consequens, aut necesse est, vt quę hypostaticè inter se vnita sunt, vno & eodem simul in loco sint, aut æqualiter coextendantur. Denique quod affers ex Matthæo, *Ego sum vobiscũ vsque ad consummationem seculi*, de Spiritu illo, de virtute, de potentia, de maiestate, qua vt Deus *Vbique* est Christus, hoc ipse dixit: non de præsentia suæ humanitatis, & carnis, quam supra omnes cœlos istos eue-

Matth. 28.
vers. 19.

Matth. 28.
ver. 6.

Act. 1. ver. 9.
10.

August. in
Ioan. Euãg.
tract. 50.

xit, quemadmodum & humanæ Christi naturæ veritas docet, & Angeli ipsi dicentes, *Surrexit, non est hic*, & Apostolici Symboli hic articulus, *Ascendit in cœlum*, ita à Luca ipso interprete verissimo explicatus: & pia semper antiquitas credidit, & optimus denique illius loci commentator August. exposuit. Atque hæc testimonia satis

superque sufficient, quum præsertim O-
 fiâder nullas omnino suarû aduersus nos ar-
 gumentationum, cõfirmationes attulerit,
 nihilque ipso istius libello planè & ieu-
 nius, & tamen arrogantius. Vnum mô-
 dò pro misera, & tamen tâtopere adama-
 ta à se Vbiquitate & Helena testimonium
 ex Cyrillo, & Theophylacto tandem in
 toto illo libro post diuturnâ de fatigatio-
 nem depromit, quod tamen vel ignoran-
 ter, vel malitiosè deprauat. Ac primùm
 quidè quod sumit ex Cyrillo, ab isto esse
 pessimè corruptum ipsa Cyrilli verba de-
 monstrant. Sunt autem hæc in illa verba
 Ioan. cap. 19. *Milites ergo cum crucifixissent
 Christum acceperunt vestimenta eius, & fece-
 runt quatuor partes, &c.* Cyrillus. *In quatuor
 partes vestimenta diuisa sunt, & tunica indi-
 uisa remansit, quod mystice cuiusdam rei si-
 gnum fuisse dixerim. Nam quatuor orbis par-
 tes ad salutem reductæ & indumentum verbi, id
 est, carnem eius impartibiliter inter se partite
 sunt. In singulos enim partibilibiter transiēs V-
 nigenitus & animam, atque corpus eorum per
 carnem suam sanctificans, impartibiliter, at-
 que integrè in omnibus est, quum vnus Vbi-
 que sit nullo modo diuisus, sicut Paulus ait, 1.
 Corintb.*

Ioan. 19.

Cyrill. in Ioan.
lib. 12. c. 32.

Corinth. I. Hæc verba Cyrilli apertè eò pertinent, vt doceamur vniuersam totius orbis Ecclesiã, quique in ea sunt, singulos verè fideles ab vno, non pluribus Christis, ab vna non varia eiusdem Christi carne Spiritualiter per fidem ali & sanctificari, pro mensura nimirum, quam cuique nostrum dare visum est Domino. Osiãder tamen ad *Vbiquitatem carnis Christi* probandã ista profert, quasi ea & sanctificatio, & alimonia nostra, quæ fide fit, corporalis carnis Christi præsentia modum & situm requirat. Quòd enim dicit Cyrillus, *Christum impartibiliter, atque integrè in omnibus esse & vnum ubique*, id significat, Christum neq; discerpi membratim per illam sui cū toto suæ Ecclesiæ Vbiq; diffusæ corpore cōmunicationem, & contunçãoñ: neque etiam alium in vna Ecclesia Christū esse, quàm in alia: sed Vbique gentium vnum & eundem esse. Atque hoc ipsum valet aduersus Iudæos, & Marcionitas, & Manichæos: minimè verò aduersus nos, qui de eo, Dei gratiã, nullo modo dubitamus, nec plures Christos fingimus.

Locus Cyrilli explicatus.

August. in Ioan. Euãg. tract. 35. Cyrilli sententiam explicat his verbis, *Sapientia Dei, Ver-*

tract. 35.

*bum Dei, Dominus Iesus Christus ubique præ-
sens est, quia ubique est veritas, ubique est sa-
pientia. Intelligit quis in Oriente iustitiã: in-
telligit alius in Occidente iustitiam, nunquid
alia est iustitia, quam ille intelligit: alia, quam
iste? Separati sunt corpore, & in vno habent a-
cies mentium suarum. Quam video iustitiam
hic constitutus, si iustitia est: ipsam videt iustus
& in illius iustitia luce coniunctus. Ergo de
Christo quã Deus est, intelligendum appa-
rer, quod & illuc Cyrillus, & hic Augusti-
nus eũ ubique præsentẽ esse docent. Sub-
iicit enim idem eodẽ in loco August. *Quid
miramini? Deus hoc: sed ab homine non potest
hoc fieri.* Quod si, quia de eiusdem Christi
cum vniuersa Ecclesia sua (vbiunque ter-
rarum sparsa sit) communicatione agitur,
etiam de Christo homine, id est, Mediato-
re sumendum quoque velint, tamẽ neque
hoc ipsum omnipræsentiam carnis Christi
cõfirmabit: quia huiusmodi Ecclesiæ cum
Christo communicatio, nõ corporalis præ-
sentiaẽ modo, sed sola spiritualis ac ineffa-
bilis infusionis nostræ cum eo ratione fit.
Ergo fidem mentis, non os & visceraven-
tris exigit, haud Christum detrahit illa
polo.*

polo. Tantùm verò abest, vt ex iis verbis
Vbiquitas ista carnis Christi probetur: vt
 contrà ex iisdem maximè oppugnetur. Si
 enim qui vbiq; in omnib. Ecclesiis est Chri-
 stus, est vnus: si quam Christi carnem fide-
 les homines per vniuersum terrarum or-
 bem diffusi participāt, vnica duntaxat est:
 ergo Spirituali & ἐπερμητικῶς præsentie mo-
 do: nō autem locali situ illis præsens adest
 caro Christi. Cuius consecutionis ratio
 est, eaq; necessaria, quòd si Christus corpus
 suum in singulis orbis Ecclesiis corporalis
 præsentie modo sistere dicatur, vel corpo-
 ris ipsius multiplicatio concedenda est: aut
 vnus & eiusdē illius corporis infinita mo-
 les: aut per singula Ecclesiarum loca eius-
 dem expansio, ac extensio statuenda, quo-
 rum vnumquodque proculdubiò est & bla-
 sphemum, & falsum, & planè mōstrosū.
 Ergo à Cyrillo ipso, quem corrupisti, O-
 siã der, euerteris: & *Vbiquitas* carnis Chri-
 sti refutatur. Nam quod de carbone can-
 dente, & ignito ex eodem Cyrillo, & Basi-
 lio profers, vbi duo quædam diuersa sunt
 simul, neque tamen confusa: & vbi vnum
 alterius proprietates accipit, nempe Car-
 bo proprietates ignis (carbo enim ignitus

pag. 24.

Similitudo de
 Carbone cã-
 dente exa-
 minata.

vrit) illa sanè vetus est vestra cantilena à
Luthero, & Brentio antea tanquam pal-
maria sententia proposita: deinde nuper-
rimè à M. Chemnitio reposita, quia sola
vobis maximè plausibilis ratio visa est. At
huic tamen iam millies nostri responde-
runt, & quidem perspicuè, nempe res esse
dissimillimas Deitatem in Christo, & ig-
nem seu calorè in ignito Carbone. Nec
enim Deitas qualitas est, aut aliud quid-
piam, quod in rem alterius generis trans-
fundi aut misceri possit: vti est calor qui
in carbonem traicitur facillè. Deinde e-
tiam respondeo Carboni ipsi .i. ligno isti
propriè nequaquam inesse vim illam, quæ
vrit: sed eam manere penes ignem ipsum,
seu calorem, qui quoniam in illo Carbo-
ne inest, vrit in carbone. Ergo calor ipse
in isto carbone vrit, non autem ipsum li-
gnū, id est, non ipsa terrena materia. Ita-
que vis ista vrens inest, manetque propriè
in ipso calore, non in ligno: sed quoniam
calor (qui est qualitas *χωρῶντος*) ligno
omni ex parte atque *ἀδιαπέτως* commix-
tus est: idcirco cuiusque rei lignum il-
lud candens applicueris, calorem quoque
istum, qui in ligno isto vrit, apposueris, &
admoueris

admoueris. Itaque sic figurato quodam loquendi genere dicimus, *lignum vrit*, quoniam calor (qui in ligno est) vrit. At Deitas etiam in persona Christi non est humanitati communicabilis, quoniã, vt rectè in Chalced. synodo Patres dixerunt, Manserunt in illa vnione nature inconfusæ. Hæc igitur quæ de Carbone candente profers, sunt non modò leuia, sed omninò nulla, quemadmodum vides, pro te argumenta, quæ sola tu tuique tamen robustissima vos habere censesis. Quod etiam à Theophylacto Bulgarorum Episcopo (tanquam iam res apud vestros ad Triarios redierit) auxilium petis, tunc ipse Osiander (qui Sturmium iniuriôsè, lippum pro veteri cõuitiandi more tuo, vocas) tam cæcus es, vt non videas illa ipsa Theophylacti ad verbum ex ipso Cyrillo esse transcripta, & idem apud Theophylactum significare, atque apud ipsum Cyrillum? Quanquam quid venit tibi in mentem, vt in hoc de S. Cœna Domini argumento Theophylactum testem citares, quem pleriq; existimēt Transsubstantiationem Pontificiam, non Consubstantiationem, descendisse & certè

Theophylactus explicatus.

corruptissimis iam Ecclesiæ temporibus
vixit hic Bulgarorum episcopus, penè po-
strema Imperij Constantinopolitani æ-
tate. Miror denique, Osiander, quomodo
tractatam tam miserè à Sturmio Athleta
robustissimo Ubiquitatem tu hoc loco, id
est, in postrema tui scripti parte tam aper-
tè iam defendas : cum illius seipsum
aliquot antè pagellis planè puduerit.

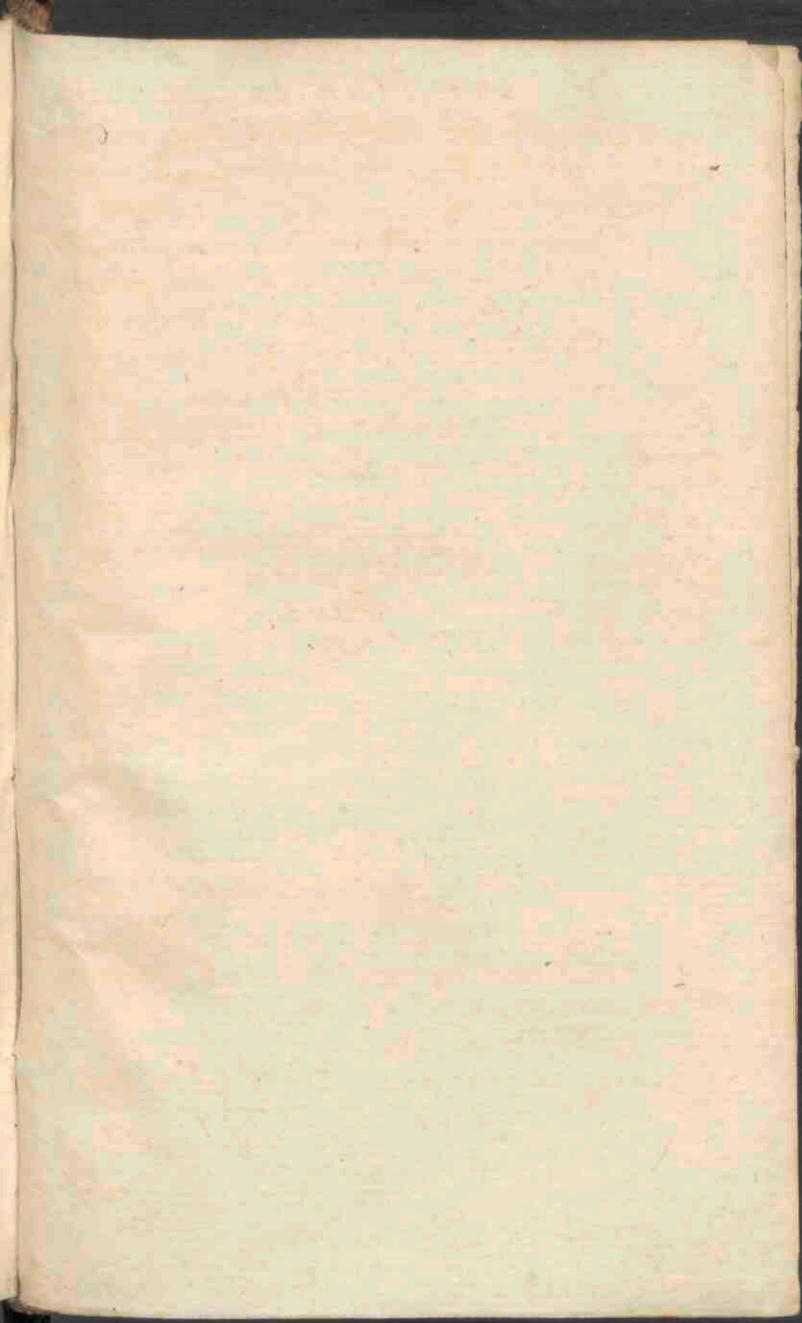
7. 18. 25. 01
Pag. 10.

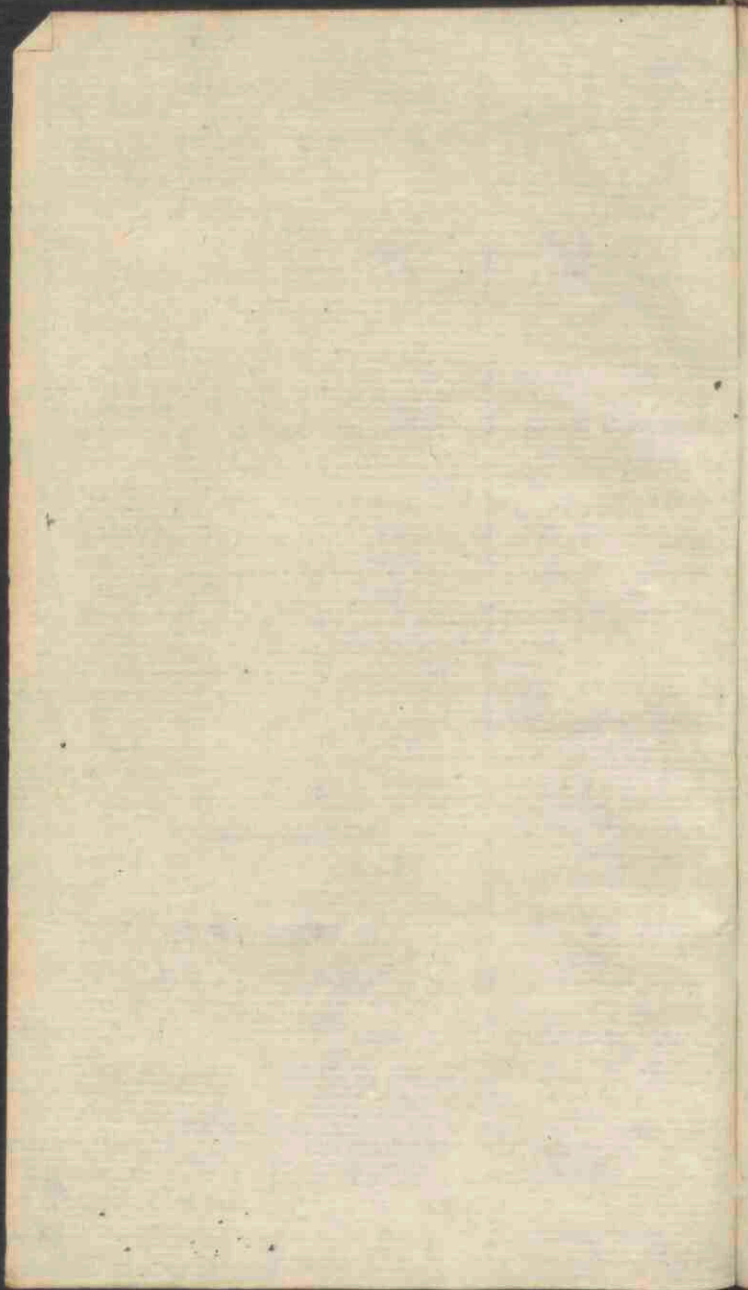
Sed antiquum tuum obtines, ni-
mirum vt sis in isto tuo do-
gmate mirum in mo-
dum leuis ac in-
constans.

FINIS.

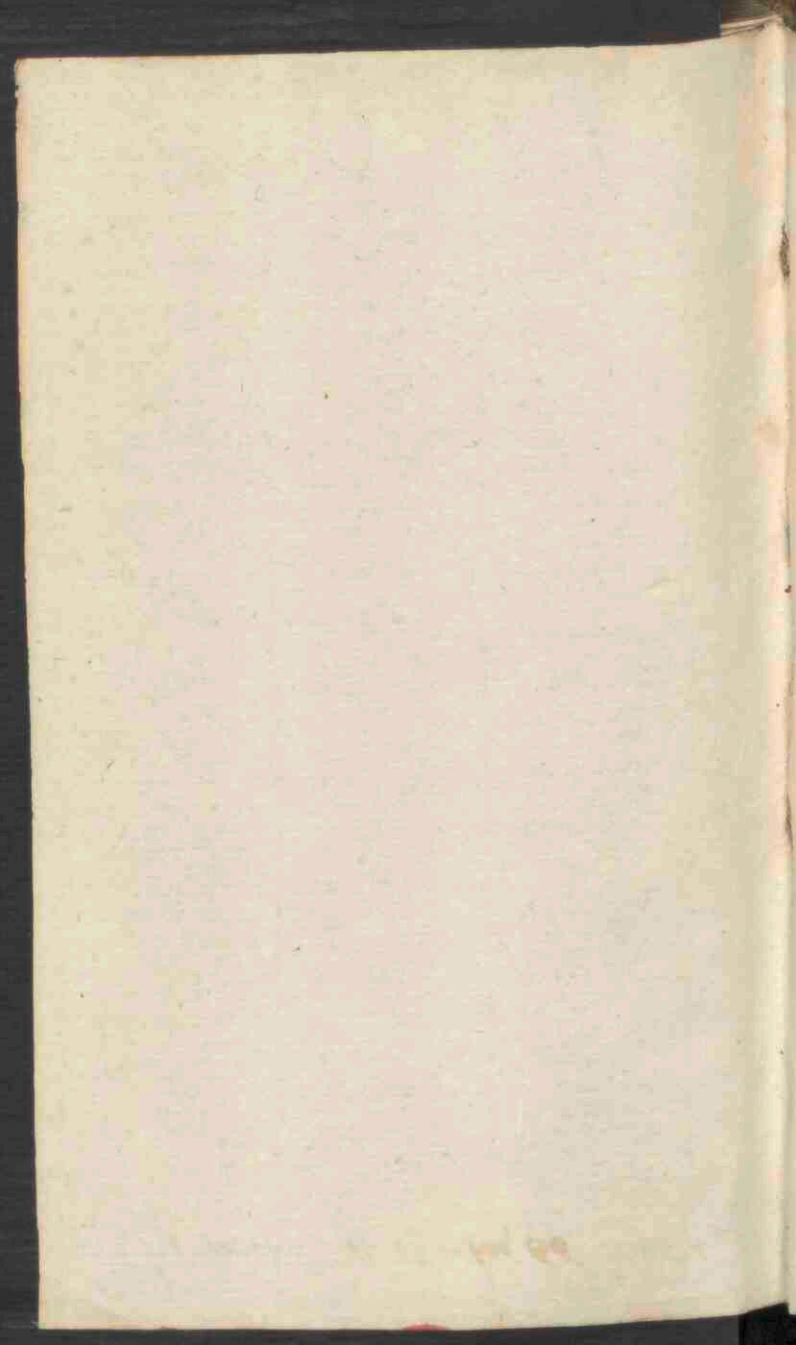
Errata sic corrigito.

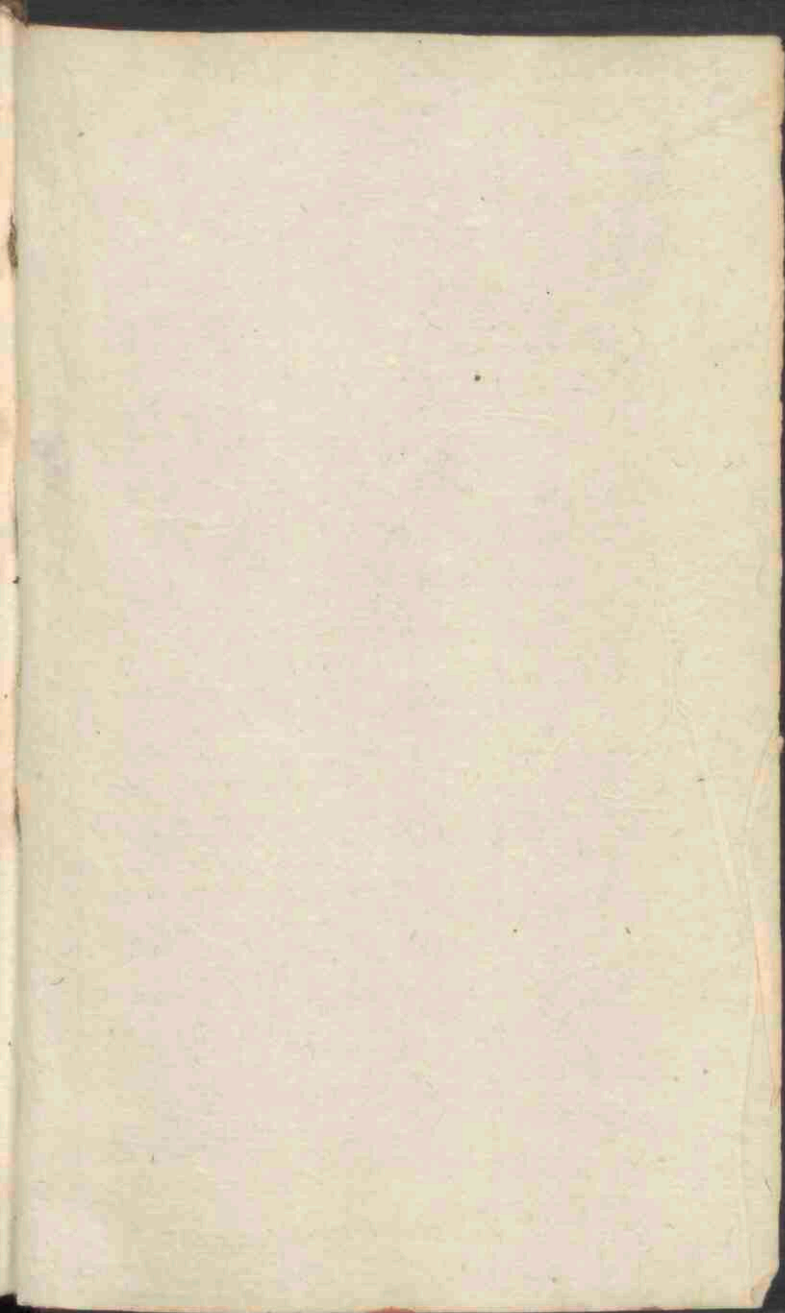
Pag. 86. l. 7. ad secundum. Pag. 87. l. 7. positum.
Pag. 92. l. 5. instituta. Pag. 93. l. 4. essentialis.
Pag. 103. l. 4. Marci pro Luca. l. 6. Et hoc.
Pag. 112. l. 14. dele Carboni ipsi .i. & postea
dele. isti.





Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date, written in a cursive script. The text is oriented upside down relative to the page's binding.





2261-64

Trunc

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

si ficut dicitur

Truncione, dicitur quod dicitur

Dicitur quod dicitur

Trunc

